

Ragnhild Steinnes Romøren

Beboerne i den kompakte byen

En kvalitativ undersøkelse av offentlige uterom
på Lilleby i Trondheim

Masteroppgave i lektorutdanning i geografi

Veileder: Hilde Nymoen Rørtveit

Mai 2024

Ragnhild Steinnes Romøren

Beboerne i den kompakte byen

En kvalitativ undersøkelse av offentlige uterom på
Lilleby i Trondheim

Masteroppgave i lektorutdanning i geografi
Veileder: Hilde Nymoen Rørtveit
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Stadig flere mennesker velger å flytte til byen til fordel for det urbane livet. Samtidig som dette skjer, ser man at 75 prosent av verdens klimagassutslipp stammer fra byområdene. Byene er under et stort press og må tilpasses både urbaniseringen og klimaendringene. I flere kommuner har *kompakt byutvikling* blitt et virkemiddel for å løse både befolkningsveksten og tilpasse klimautfordringene.

Parallelt med at byene blir tettere, ser man et økt press på byens offentlige rom. Byrom er en viktig del av bylivet og har lenge hatt en demokratisk funksjon i samfunnet. Her møter man kjente og ukjente for å snakke om hverdagen, diskutere politiske spørsmål eller bane vei for nye samfunnsnormer. Offentlige rom kan også brukes for avslapning, lek og sosialt samvær. Alle disse funksjonene er viktig for å kunne leve et godt liv i urbane områder. Denne oppgaven undersøker hvordan Trondheim kommune planlegger for en kompakt by, samtidig som de sosiale dimensjonene blir ivaretatt. Oppgaven undersøker de politiske føringene som står bak fortettingsprosjektet på Lilleby, vurdert opp mot menneskers opplevelser av området.

Hovedfunnene i denne oppgaven er at kommunen gjennom sine planmessige føringer for Lilleby har lyktes i å skape gode byrom som innbyggerne trives i. Her har det blitt lagt til rette for ulike aktiviteter som er tilpasset folk i ulike livssituasjoner. I plandokumentene står det at fortetting ikke skal gå utover byens grønne lunger og offentlige møteplasser. Offentlige rom skal legge til rette for en sosial infrastruktur som fremmer livskvalitet og gode bomiljø. For å lykkes med dette skal kommunen prioritere myke trafikanter fremfor bilveier og parkeringsplasser. Slik kan man frigjøre plass til lekeplasser, planter, trær, benker og andre møteplasser. På Lilleby har disse føringene bidratt til varierte og trygge byrom som innbyggerne trives i. Her ser man hvor viktig det er å ivareta byens sosiale dimensjoner for å fremme trivsel og sosialt felleskap.

Abstract

An increasing number of people are choosing to move to the city in pursuit of the urban lifestyle. However, this trend aligns with a concerning statistic of 75% of the world's greenhouse gas emissions come from the cities. Consequently, cities are under pressure from both urbanization and climate change. In several municipalities, compact urban development has become a solution accommodate population growth while also addressing climate challenges.

In parallel with cities becoming denser, there is an increased pressure on the city's public spaces. Urban space are important for the city life and have for a long time had a democratic function. Serving as places for social interaction, political discourse, and establishment of new social norms. Public space can also provide opportunities for relaxation and recreation, fulfilling functions that are important for a good city life. This thesis examines how Trondheim municipality plans for a compact city, while is taking care of the social dimensions in urban areas. These questions are being answered with a focus on Lilleby, a densified area in Trondheim. I addition to this, it also examines how people experience the public spaces in Lilleby.

The main findings of this thesis are that, through its planning guidelines for Lilleby, the municipality has created good urban spaces that the residents enjoy. The social dimensions have successfully been considered, as the public spaces offer activities for people in different life stages of their lives. The planning documents emphasize the importance of preserving green areas and public spaces in the compact city, aiming for inclusive urban spaces that accommodate all residents. Prioritizing pedestrians over parking lots and highways is essential to creating public spaces that facilitate social interactions and enhance quality of life. This approach allows for the allocation of space for playgrounds, vegetation and socializing areas. In Lilleby, adherence to these guidelines has contributed to a diverse and safe urban space.

Forord

I skrivende stund sitter jeg på mastersalen og ferdigstiller denne oppgaven som markerer slutten på min studietid. Det er strålende sol i Trondheim, og jeg gleder meg til å feire mastergraden sammen med mine medstudenter. Samtidig syntes jeg det er vemodig å være ferdig som student. Jeg har hatt fem fine år på lektorutdanningen i geografi. Det har vært både oppturer og nedturer, timevis på lesesal, lange praksisperioder og mange litt for lange lunsjpauser i kantinen. Studietiden har gitt meg utrolig mange fine opplevelser og bekjentskap som jeg vil ta med meg videre i livet. Når jeg snart forlater snart denne byen, tar jeg med meg mange gode minner.

Jeg vil rette en stor takk til veilederen min, Hilde Nymoen Rørtveit, for støtte og veiledning gjennom dette halvåret med masterskriving. Hennes kunnskap på feltet har bidratt med konstruktive og gode tilbakemeldinger gjennom hele prosjektet.

Videre vil jeg takke alle informantene som stilte opp på intervju. Dersom de ikke hadde bidratt med sine opplevelser og perspektiver hadde ikke denne oppgaven vært mulig å skrive. Intervjudeltakerne har derfor vært viktige nøkkelpersoner for denne besvarelsen.

Jeg vil også rette en takk venner, familie og kjæreste som har vært viktige støttespillere gjennom min utdanningsprosess. Spesielt til mamma som har hjulpet meg med korrekturlesning og pappa for motiverende ord gjennom hele prosessen.

Til slutt vil jeg takke mine medstudenter på lektorutdanningen. Uten dere ville ikke studietiden vært det samme. Etter utallige timer på rom 6494 med frustrasjon, mestring, faglige diskusjoner og et felles engasjement for geografifaget, er vi endelig ferdig.

God lesing!

Trondheim, mai 2024

Ragnhild Steinnes Romøren

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	V
Abstract	VII
Forord	IX
Figurliste	XIII
1.0 Beboerne i den kompakte byen	1
1.1 Formål.....	2
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Områdebeskrivelse: Lilleby.....	3
1.4 Oppgavens oppbygning	4
2.0 Teoretiske perspektiver på offentlige rom i den kompakte byen	5
2.1 Kompakt byutvikling.....	5
2.2 Offentlige byrom.....	7
2.3 Well being.....	9
3.0 Metode	13
3.1 Kvalitativ metode.....	13
3.2 Forskningsdesign: dokumentanalyse.....	14
3.3 Forskningsdesign: Intervju.....	15
3.4 Utvalg.....	17
3.5 Gjennomføring av intervju	18
3.6 Analyse	20
3.7 Etikk og posisjonaltet.....	22
4.0 Planmessige føringer fra Trondheim kommune	25
4.1 Plan og bygningsloven	25
4.2 Kommuneplanens samfunnsdel	26
4.3 Kommuneplanens arealdel.....	27
4.4 Veileder for byrom.....	28
4.5 Reguleringsplan	29
4.6 Byutviklingsstrategi.....	32
4.0 Opplevelser av uterom på Lilleby	35
4.1 Målgruppe og brukermønstre	35
4.2 Trygghet og sikkerhet	37
4.3 Sosialt felleskap og nabolagsfølelse	40
4.4 Fysiske utforminger og kvaliteter	42
4.5 Savn og ønsker fra lokalsamfunnet	45
5.0 Muligheter og utfordringer i den kompakte byen	49

5.1 Et tettere Trondheim	49
5.1.1 Den bærekraftige byen	49
5.1.2 Hvem er den kompakte byen for?	50
5.2 Tette byer og gode uterom - som hånd i hanske?	52
5.2.1 Offentlige rom for alle?.....	52
5.2.2 Attraktive byrom.....	53
5.2.3 Hvordan prioritere byens grønne lunger?	54
5.3 Det gode liv i den kompakte byen	55
5.3.1 Omgivelser og et fint hverdagsliv	56
6.0 Konklusjon	59
6.1 Videre forskning.....	60
7.0 Referanser.....	63
Vedlegg.....	67
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	67
Vedlegg 2: Kontaktinformasjon til eventuelle deltakere	68
Vedlegg 3: Samtykkeskjema	69

Figurliste

Figur 1 viser et kart over Lilleby markert i oransje. Kartet er hentet fra Trondheim kommunes plankart (u.å)	3
Figur 2 viser en oversikt over de ulike dokumentene som er brukt i analysen	15
Figur 3 viser en oversikt over intervjudeltakerne i dette forskningsprosjektet.	18
Figur 4: Viser de fem ulike kodene som har blitt laget gjennom analysen. Hver kode har blitt sortert inn i underkategorier.....	21
Figur 5 Illustrerer et utklipp av reguleringsplanene på Lilleby. Karet er hentet fra Trondheim kommunes plankart (u.å)	30
Figur 6 viser reguleringsplanen for Lillebyområdet felt B1-B2 og er hentet fra Trondheim kommune (2014)	31
Figur 7 viser en oversikt over de fem overordnede prinsippene i byutviklingsstrategien. Figuren er basert på Trondheim kommunes byutviklingsstrategi (2021).....	33
Figur 8 illustrerer hvordan de ulike intervjudeltakerne bruker uteområdene på Lilleby, og hvem de opplever områdene er tilrettelagt for	35
Figur 9 illustrerer hvordan deltakerne opplever trygghet og sikkerheten i området	38
Figur 10 illustrerer hvordan offentlige uterom kan bidra til et sosialt felleskap og følelsen av tilhørighet	40
Figur 11 illustrerer hvordan deltakerne opplever de fysiske omgivelsene på Lilleby	42
Figur 12 Illustrerer savn og ønsker som trekkes frem av intervjudeltakerne	45

1.0 Beboerne i den kompakte byen

Se for deg en solskinsdag i Trondheim. Du går nedover Nordre gate med en is i hånden. På veien møter du noen gamle kjente og slår av en prat, samtidig som en gatemusikant spiller i bakgrunnen. Rundt deg er noen på vei til konsert, noen skal på fotballkamp og noen skal teste ut den nye kule kaffebaren. Byen er et sted hvor man får nye opplevelser, møter mennesker og hvor man har tilgang på en rekke varer, tjenester og servicetilbud. Stadig flere mennesker flytter fra landsbygda til fordel for det urbane livet. I dag bor over 80 prosent av Norges befolkning i områder som regnes som byer eller tettsteder (Ssb, 2023). Samtidig viser det seg at byene på verdensbasis står for 75 prosent av dagens klimagassutslipp (FN-sambandet, 2023). FNs bærekraftsmål understreker hvor viktig det er å planlegge for robuste byer i fremtiden. I bærekraftsmål nummer 11 står det at man skal planlegge for bærekraftige byer og lokalsamfunn som er sterke, trygge og inkluderende. I delmål 11.7 trekkes offentlige rom frem som et viktig virkemiddel for å nå dette delmålet. Her står det at innen 2030 skal alle som bor i byen ha tilgang på inkluderende grøntområder og offentlige rom (FN-sambandet, 2023).

Byrom blir sett på som en viktig del av den menneskelige samhandlingen i byer og en arena for offentlig sosialisering. Allerede på 1970-tallet ble byrom satt på agendaen da den norske arkitekten Thomas Thiis-Evensen tok til orde for viktigheten av rommet mellom bygningene (Hanssen & Millstein, 2021). Byrommene har tradisjonelt hatt en demokratisk funksjon, hvor mennesker møtes for å snakke om politiske spørsmål, hverdagslivet, møte ukjente mennesker og utfordre sosiale normer (Sirowy & Murphy, 2021). Samfunnsendringer som individualisering, privatisering og globalisering har de siste årene ført til større press på de offentlige rom som sosiale arenaer. Behovet for å møtes og slå av en prat, diskutere dagens nyheter eller spørre noen om veien har forsvunnet inn i digitale rom. Dette skjer samtidig som nye boligområder vokser for å få plass til den økende befolkningen og for å tilpasse dagens klimaendringer (Bergsli, Hanssen, & Sirowy, 2019).

Den kompakte byen har blitt et av de viktigste virkemidlene for å skape bærekraftige og miljøvennlige byer. Ved å bygge tettere i urbane områder ønsker man å dekke menneskelige behov innenfor mindre areal, slik at man kan redusere utslipp gjennom bærekraftig transport. I tillegg kan man hindre at byen sprer seg, og dermed kan man sikre det økologiske mangfoldet utenfor byene. Samtidig som den kompakte byen har blitt et symbol på bærekraftig byutvikling, problematiseres det hvilken effekt dette har på leveforholdene i byen. Til tross for at den

kompakte byen reduserer klimagassutslipp, legger den stadig tettere bebyggelsen press på de offentlige rommene og de grønne sonene i byen (Hanssen, et.al, 2018).

Hvordan har Trondheim kommune arbeidet for å ivareta byens offentlige rom, samtidig som det planlegges for mer kompakte og miljøvennlige byer? I planmessige føringer fra kommunen blir det understreket hvor viktig offentlig rom er for å skape en attraktiv og imøtekommende by. Den kompakte byutviklingen skal ikke gå på bekostning av offentlige rom som torg, parker, gater og grønne soner (Trondheim kommune, 2013b). Disse områdene anses som viktige for livskvaliteten til innbyggere. Konsepter som *well-being* utforsker hvordan gode byområder påvirker vår jakt på lykke og velvære. Mennesker trives bedre i områder hvor man kan være sosiale og en del av et felleskap (Haybron, 2011). Slike konsepter kan påvirke hvordan politiske styringsorganer velger å planlegge dagens byer.

1.1 Formål

Som student har jeg de siste årene blitt mer og mer glad i byen og bylivet. Det er fint å ha tilgang på alt man trenger innenfor et lite område, og det er alltid noe å finne på. Trondheims trebebyggelse, kirker og store åpne gater gjør at byen har en egen identitet som man ikke finner andre steder i landet. Samtidig er det tydelig at byen vokser. Det bygges ut nye bydeler og nabolag, og parallelt med dette ser man at noe av denne identiteten forsvinner. Fra et utenforstående perspektiv kan det virke som at det bygges ut like bygningsstrukturer i alle byene i landet. Jeg ønsker å undersøke dette nærmere ved å se på hvordan Trondheim planlegger for en kompakt og miljøvennlig by, samtidig som man tar vare på de sosiale dimensjonene i byen.

1.2 Problemstilling

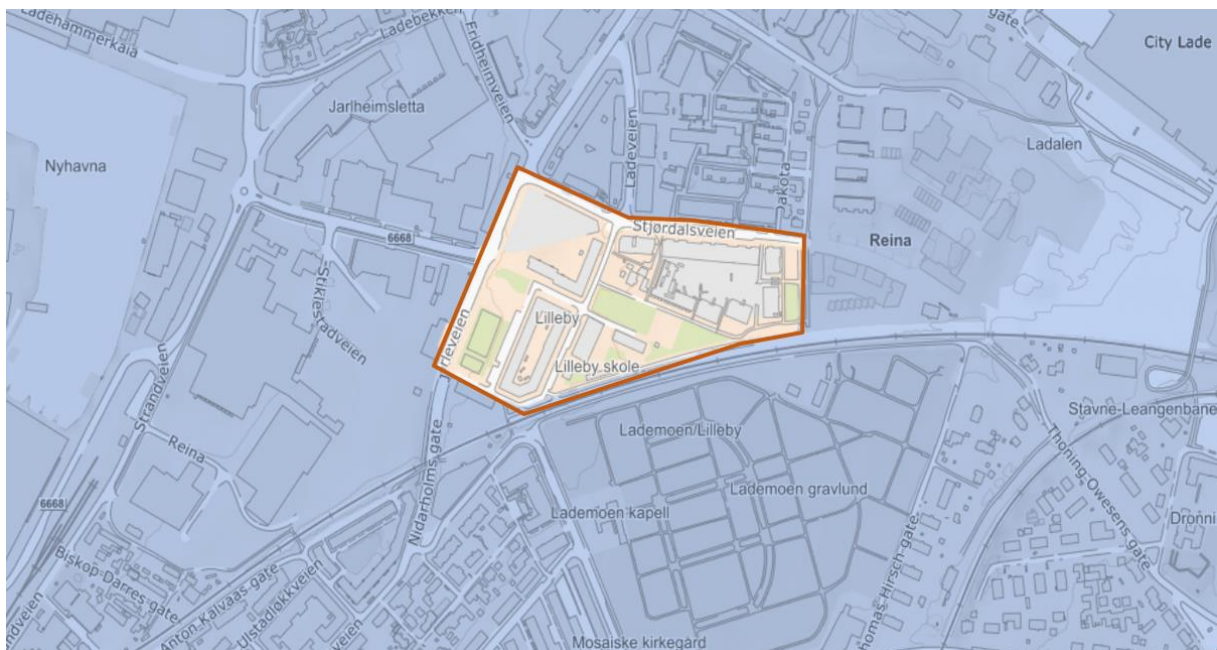
I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan mennesker som bruker og bor på Lilleby opplever sine offentlige uterom. Hva liker de? Hva savner de? Og hvordan bruker de uterommene? For å svare på dette har jeg gjennomført en dokumentanalyse av Trondheim kommunes planer og retningslinjer for byutviklingen. Videre har jeg intervjuet mennesker for å undersøke folks opplevelser av de nye byrommene som har oppstått i Trondheim siden arealplanen fra 2012. For å avgrense oppgaven har jeg valgt å ta utgangspunktet i Lilleby, et fortettingsprosjekt rett nord-øst for Trondheim sentrum. For å kunne planlegge gode byrom, må man undersøke hvordan mennesker bruker offentlige rom og finne ut hva mennesker liker eller ikke liker med de offentlige rommene (Sirowy, 2018). Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan

gode byrom skapes og oppleves. Jeg håper at dette kan bidra med kunnskap som kan skape enda bedre byrom i fremtiden. I lys av teori om kompakt byutvikling, offentlige rom og well-being, samt resultater fra undersøkelsene skal jeg i denne oppgaven svare på følgende to problemstillinger:

- Hvordan beskrives kvalitet i offentlig rom i de planmessige føringene for Lilleby?
- Hvordan oppleves uterommene av de som bor i den kompakte byen?

1.3 Områdebeskrivelse: Lilleby

Lilleby er et godt eksempel på hvordan byer fortettes og dermed skaper nye offentlige byrom. Lilleby hører til den administrative bydelen Østbyen i Trondheim, som består av flere sentrumsnære byområder som Lademoen, Lade, Nyhavna, Rosenborg og Møllenberg (Rosvold, 2021). Lilleby grenser til Lade i nord og regnes som øverste del av Lademoen.

Figur 1 viser et kart over Lilleby markert i oransje. Kartet er hentet fra Trondheim kommunes plankart (u.å)

Lilleby har siden tidlig 1900-tallet vært preget av industri, og var på et tidspunkt hjemmet til flere fabrikker som Lilleby smelteverk og Maskinparken. Maskinparken produserte landbruksprodukter fra 1948 og helt frem til 2007 (Nylilleby, u.d). Industrien tok slutt tidlig

på 2000-tallet. Etter det har Lilleby gått fra å være et område preget av industribebyggelse, til å bli et område med tett bebyggelse av både rekkehus og boligblokker (Byplankontoret, 2020). Nye Lilleby, som man kaller det nye boligområdet på Lilleby, bygges trinnvis over en tiårsperiode fra 2016-2026. Målet er å lage et urbant byområde med et variert utvalg av boliger. For Trondheim er Nye Lilleby et av de største prosjektene innen byutvikling (Direktoratet for byggkvalitet, 2023).

Lilleby grenser til bydeler som Lademoen, Lade og Nyhavna. Sistnevnte er også et tidligere industriområde som på lik linje med Lilleby skal utvikles til en ny bydel i Trondheim (Aakervik, 2019). I Nord og Øst grenser Lilleby til Lade. Lade er en større bydel som består av alt fra friluftsområder til større næringsparker. Omkringliggende finner man blant annet idrettsanlegg og kjøpesenteret City Lade (Rosvold, 2020). Rett sør for Lilleby finner man Lademoen. Dette er et eldre byområde bestående av gamle bygårder og en større park kaldt Lademoparken (Rosvold, 2020). Lademoen har lenge vært et vanskeligstilt område, preget av mye gjennomtrekk, rus og kriminalitet. Derfor har Trondheim kommune valgt Lademoen som en del av områdesatsingen i byen. Områdeprogrammet kalles for La`mosatsinga, og består av en rekke virkemidler som skal bidra til et bedre bomiljø og økte levekår (Trondheim kommune, 2022).

1.4 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven innledes med en beskrivelse av oppgavens tema og dens to problemstillinger. Videre har jeg beskrevet studieområdet Lilleby. Deretter presenterer jeg de teoretiske perspektivene som brukes i denne oppgaven. Disse omhandler kompakt byutvikling, offentlige rom og konseptet «well-being». I kapittel tre beskriver jeg metodene som er brukt for å svare på problemstillingen og hvilke valg som er tatt gjennom denne forskningsprosessen. I kapittel fire og fem presenteres funnene jeg har gjort gjennom en dokumentanalyse og en intervjuprosess. Først tar jeg for meg en dokumentanalyse av Trondheim kommunes planmessige føringer for Lilleby, og videre presenterer jeg funnene fra intervjuene av ulike mennesker som bruker uterommene i studieområdet. Mot slutten av oppgaven besvares problemstillingen gjennom et diskusjonskapittel. Oppgaven avsluttes med en konklusjon.

2.0 Teoretiske perspektiver på offentlige rom i den kompakte byen

For å svare på problemstillingen har jeg tatt utgangspunkt i teoretiske perspektiver på konseptene *kompakt byutvikling*, *offentlige rom*, og *well-being*. Kompakt byutvikling er et sentralt begrep i oppgaven og tar for seg hvordan man bygger bærekraftige byer for dagens- og fremtidens generasjoner. Offentlige rom handler om stedene man møtes utenfor eget hjem, og er en viktig arena for sosialisering i hverdagen. «Well-being», som i denne oppgaven også omtales som *velvære*, handler om konsepter om hvordan våre omgivelser kan påvirke hvordan vi som mennesker har det med oss selv.

2.1 Kompakt byutvikling

Siden Brundtlandkommisjonen i 1987 har bærekraftig utvikling fått en sentral plass i byutviklingsprosesser. Som følge av dette har kompakt byutvikling blitt selve symbolet på en bærekraftig by. Hanssen et.al (2018) definerer kompakt byutvikling som tett bebyggelse i urbane områder, med en klar grense til byens omland. Den kompakte byen fører til at innbyggerne har kort avstand mellom arbeid, skole, servicetilbud og hjem. I tillegg er områdene gjerne bundet sammen med bærekraftige mobilitetsløsninger som gang- og sykkelveier og offentlig transporttilbud. Siden 2014 har denne modellen stått skrevet i Norges planretningslinje for samordnet bolig-, areal og transportplanlegging. Her står det at utbygging og transport bør fremme den kompakte byen gjennom arealutnyttelse rundt sentrale knutepunkter. Målet med en slik byutvikling er å sikre fremtidige generasjoner gjennom en bærekraftig miljømessig, sosial og økonomisk utvikling (Hanssen, Hofstad, Saglie, Næss, & Røe, 2018).

Kompakt byutvikling blir sett på som en av løsningene på bærekraftsutfordringene, og et svar på kritikken fra 1970-tallet om den modernistiske og menneskefiendtlige byutviklingen (Hanssen, et al, 2018, Rørtveit, Henriksen, & Tjora, 2019). Hanssen et.al (2018) presenterer de fem vanligste argumentene for kompakte byer. Disse er arealutnyttelse, mindre transportutslipp, bevaring av naturen, energibesparelse og mer mangfold i byen. For det første vil en tett bebyggelse innenfor tetthetsgrensen føre til en mer effektiv arealutnyttelse. Effektivt arealbruk kan forekomme ved bruk av ulike metoder, hvor de vanligste er transformasjon, intensivering og ekspansjon. Transformasjon er at man omskaper tidligere industri eller næringsområder til boligområder. Intensivering er at man enten fyller inn en allerede tett bebyggelse, eller at man utnytter eksisterende bygg ved å for eksempel bygge i høyden. Ekspansjon vil si at man bygger

på grøntarealer eller ubebygde areal innenfor tetthetsgrensen. Når byene er tettere, blir avstander kortere. Dette henger sammen med andre argumenter som er at fortetting fører til mindre utslipp fra transport. Man har ikke lengre behov for bil når man har alt man trenger innenfor rekkevidde. I tillegg vil flere innbyggere utvikle seg til at man etablerer bedre nettverk for kollektiv transport. For det tredje vil fortetting av byene føre til at man ikke trenger å bygge ned skog og mark. Det vil stort sett være større tap av biologisk mangfold dersom man bygger utenfor byen enn innenfor byen. Videre vil tettere bebyggelse i form av blokker og rekkehus kreve mindre energi enn eneboliger. Det lekkes mindre varme fra tette bybebyggelsesformer fordi det er færre ytterflater i forhold til gulvarealer. Sist argumenteres det for at en kompakt by vil bli mer levende og mangfoldig. En viktig forutsetning for dette er at de offentlige rommene ivaretas (Hanssen, Hofstad, Saglie, Næss, & Røe, 2018).

For at den kompakte byen skal kunne være levende og mangfoldig, må alle kunne bruke den. Man kan ikke ta for gitt at byen er for alle, fordi en by rommer utfordringer knyttet til blant annet maktforhold, sosiale forhold, rettigheter og miljø (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018). På 1960-tallet ble konsepter som «rett til byen» og «byen for folk» introdusert av filosofen Henri Lefebvre (Lefebvre, 1968). Den store tilflyttingen til byene førte til at bylivet ble sett på som monotont, byråkratisk og begrensende på hverdagslivet. Lefebvre (1968) omtalte dette som en *bykrise*. I lys av dette vokste det frem spørsmål om hvordan man skal skape en god by for alle, og hvem som har rett til livet i byen. Disse ideene har blitt tatt videre inn i moderne byplanlegging (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018). Hvem som har stått bak byutviklingen har over tid variert. Saglie et al. (2018) skriver at sentraliseringen av kapitalen har siden 2000-tallet gjort at planleggere og by-geografer har måttet diskutert hvor stor plass nyliberal ideologi skal påvirke byutviklingen. Den urbane veksten har ført til at byene har fått høyere status og oppgradert seg, og dette har skjedd i tre faser. Den første var gentrifiseringen som oppsto da middelklassen flyttet inn til byen. Den andre var da myndighetene ønsket å skape gode bomiljøer i gamle byområder, som for eksempel indre Oslo øst. Målet med dette var å oppgradere områdene for de som bodde der. I istedenfor endte det opp i flere tilfeller med at folk ble presset ut på grunn av økte boligpriser og leieforhold. Den siste fasen kalles for nyliberal urbanisme, og kjennetegnes ved at private og offentlige aktører samarbeider om byutviklingen. Denne byutviklingen skal ifølge Smith (2002) i stor grad være profittdrevet, og dermed ta mindre hensyn til byens sosiale forhold (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018). Det forventes at man skal se den nyliberale byutviklingen også i Norge. I Oslo kan man i dag se tendenser av dette gjennom kapitaldrevet fortetting i sentrum. Likevel skriver Saglie et al.

(2018) at det norske verdigrunnlaget basert på tillitt, kollektive interesser og likhetsideologier kan forhindre at den den profittdrevende byutviklingen tar for stor plass. Utviklingen av den kompakte byen drives i dag derfor av to ulike krefter, hvor den ene er høy tetthet som kan gi økonomisk gevinst hos investorer, og den andre er høy tetthet som kan bidra til myndighetenes mål om en bærekraftig byutvikling (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018).

2.2 Offentlige byrom

Offentlige rom kan defineres som stedene vi deler i en by. Dette er stedene hvor det oppstår samhandling mellom mennesker, og kan være alt fra fortau og busstopp til parker, bibliotek og torg. Tradisjonelt sett har offentlige rom vært steder hvor mennesker kan utfolde seg både politisk og sosialt. Her kan man møtes på vei til butikken, på feiringer eller under en politisk demonstrasjon. De siste tiårene har imidlertid forskning vist tap av offentlige rom og den offentlige samhandlingen i byrommene (Sirowy, 2018). I debatten om hvorfor de offentlige rommene ser ut til å forsvinne finnes det to sentrale faktorer. For det første ser man at terror, kriminalitet og politiske demonstrasjoner og har ført til en økt mistillit og frykt i byene. Med dette kommer flere gjerder, omstrukturering av gater og flere lukkede områder og parker (Mitchell, 2003). For det andre ser man en økt kommersialisering av offentlige byrom. Man ønsker profitt og nedprioriterer aktiviteter som ikke fører til økonomisk vinning. For eksempel skyver man vekk de ressursvake innbyggerne, man reduserer betydningen av gatekunst, og man forsøker å begrense aktiviteter som samlinger og demonstrasjoner (Sirowy, 2018).

De siste tiårene har utviklingen av byrom tatt en nyliberalistisk vending. Utviklingen og eierskapet til byrommene blir i større grad eid av private utbyggere, mens kommunen stiller krav gjennom blant annet arealplaner. Byrommene skapes, eies og utvikles gjennom et offentlig-privat eierskap (Hanssen & Millstein, 2021). Sirowy (2018) skriver at privatiseringen av byrom gjør at samfunnets maktforhold blir mer synlige, og at marginaliserte grupper kan presses ut av bysamfunnet. Dette kan gjøre at den sosiale bærekraften i byene blir begrenset. Private aktørers del i planleggingsprosesser, påvirker ansvarsfordelingen på byrommets funksjoner. Privat eierskap kan blant annet føre til restriksjoner og utestengelse. Aktiviteter som musikk, demonstrasjoner og ballspill kan bli ansett som uønsket, og dermed skape byrom som utelukker slike aktiviteter. Private aktører kan også planlegge for ekskludering, gjennom for eksempel aktiv bortvising, eller symbolsk utestengelse (Hanssen & Millstein, 2021). En sosialt bærekraftig by krever inkluderende byrom som er lett tilgjengelige (Hanssen & Millstein, 2021). Byrommene blir sett på som et viktig fokus for å nå FN's 17 bærekraftsmål. Mål nummer

11 er å gjøre både byer og lokalsamfunn bærekraftige, inkluderende og robuste (FN-sambandet, 2023). Hva som anses som gode offentlige rom har de siste tiårene blitt diskutert i akademia, og både planleggingsteori og urban designteori kommer med ulike tilnærminger. Designteorier ser på byrom som konsepter hvor det foregår ulike hverdagslige aktiviteter, mens planleggingsteorier ser på offentlig byrom som et sted for politisk virksomhet. Planleggingsteorier legger særlig vekt på spørsmålet om hvem som har retten til byen (Sirowy, 2018).

Den urbane designdiskursen undersøker forholdet mellom det fysiske og det sosiale i offentlige rom. Innenfor denne diskursen er Jane Jacobs en innflytelsesrik skikkelse. På 1950-tallet gjennomførte hun en kritisk undersøkelse av byutviklingen i New York og Philadelphia. Hun fant blant annet ut at nye utbygginger kan få konsekvenser for innbyggernes sosiale liv ved at aktiviteten på gaten reduseres. I artikkelen hennes «Downtown is for People» (1958) trekker hun frem muligheter og fallgruver for fremtidig byutvikling. Her står det blant annet at bysentrum bør planlegges ved å undersøke hvordan mennesker bruker offentlige rom, og ved å undersøke og lære av offentlige rom som mennesker liker (Sirowy, 2018). Mennesker foretrekker er stort sett offentlige rom som er varierte, både i form av arkitektur og tilbud. Et mangfoldig tilbud i form av bygninger, bedrifter og tilbud vil øke både den økonomiske velstanden og sosiale trivselen i nabolaget (Jacobs, 1958). Jacobs har også inspirert forfattere, som William W. Whyte. På 1970-tallet gjorde han en studie av menneskelig oppførsel i offentlige rom for å finne ut av hvordan urbane omgivelser kan jobbe *for* mennesker. Undersøkelsen viser at folk trives best i byrom hvor det er mye sitteplasser der man kan møtes og sitte komfortabelt. Et vellykket uterom må også tilby ulike tilbud som legger til rette for ulike aktiviteter, som hvile, lek, drikke kaffe og møte andre. Whyte (1980) trekker spesielt frem et variert tilbud av matleverandører om tilbyr alternativer som kan spises og drikkes ute, deriblant lunsjbarer, kafeer og bakerier. I tillegg må det være tilrettelagt for at man kan spise og drikke medbrakt mat i området. En faktor er at det også er gratis tilbud, som også er tilgjengelig for de som ikke bor i nabolaget. Når nabolaget er tilgjengelig, vil det tiltrekke seg flere folk, og mennesker tiltrekker andre mennesker (Whyte, 1980).

Planleggingsteori undersøker hvordan politikken utspiller seg i offentlige rom. Sirowy (2018) beskriver gode byrom er rettferdige byrom, og hvordan man skaper byrommene påvirker de sosiale relasjonene nabolagene. Sosial rettferdighet handler om at alle skal ha tilgang på de samme godene og mulighetene. For byens offentlige rom betyr dette at alle mennesker skal ha muligheten til å bo i nabolag og byer som har attraktive, spennende og inkluderende byrom. De

som planlegger og eier byrommene, bestemmer også i hvilken grad rettferdighet og urettferdighet opprettholdes. Sirwoy (2018) viser til boken *right to the city* av Don Mitchell (2003). Her skriver han at retten til byen ikke kan tas for gitt. Statlige restriksjoner av aktiviteter som protester, ballspill, konserter og fester kan føre til ekskludering. Man har også sett bruken av ekskluderingsmekanismer som begrenser ulike aktiviteter eller hinder uønskede grupper å besøke ulike nabolag (Mitchell, 2003). For at bestemmelsesprosessene i en by skal være rettferdige og demokratiske, kan man ikke bare fordele godene likt. Det er også viktig med representasjon av samfunnets mangfold. Ved å gjøre byen inkluderende for ulike grupper mennesker og enkeltpersoner, får man mer mangfoldighet i bybildet. På denne måten kan man skape et mer åpent samfunn hvor ulike mennesker anerkjenner hverandre (Sirowy, 2018).

2.3 Well being

Innenfor geografifaget har «wellbeing» blitt et stadig mer brukt begrep. I denne oppgaven omtales det også som *velvære*. Tidligere ble velvære sett på i et nasjonalt perspektiv, og handlet i stor grad om et lands muligheter til økonomisk vekst, økonomisk sikkerhet og tilgang på materielle verdier. I nyere tid har begrepet fått et mer individualisert perspektiv, og handler i større grad om enkeltindividers muligheter for trivsel og velstand (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016). Det finnes mange ulike definisjoner av begrepet innenfor ulike forskningsdisipliner. En økonom vil for eksempel se annerledes på begrepet enn en psykolog. Til tross for de ulike forståelsene av begrepet beskriver Conradson (2016) noen fellestrekk ved de ulike definisjonene. Velvære handler først og fremst om å ha det bra med seg selv i de ulike dimensjonene av hva det vil si å være et menneske. I dette legger han de sidene av livet om handler om mer enn det å være frisk. Velvære skapes gjennom menneskelige opplevelser og følelser. Dette kan for eksempel være å ha et godt sosialt nettverk, ha tilgang på positive opplevelser og kvaliteter, emosjonelle faktorer, og i noen tilfeller åndelige dimensjoner (Conradson, 2016).

Velværetilnærmingen utforsker hvordan våre fysiske omgivelser. Eksempelvis kan dette være hvordan et nabolag eller en by påvirker vår egen levestandard. Haybron (2011) skriver at jakten på lykke ikke kan bli sett på individualistisk, men man må se på den i en kontekst med våre omstendigheter. Grønne områder i by er viktig å prioritere, fordi mennesker trives bedre i grønne enn i grå omgivelser. Har man trygge og gode omgivelser rundt seg hevder Haybron (2011) at man selv vil forme gode liv gjennom hva man ønsker, hva man føler, og hva man ønsker å gjøre. Gode steder å leve i, gjør at vi selv ønsker å forme gode måter å leve på. Søken

etter lykke og velvære, enten det er å oppfylle sitt potensial, ha autonomi, eller sosiale og psykologiske ressurser, er forankret på et sted.

Relatert til planlegging og lokalpolitikk kan man se velferd i relasjon til stedsutvikling. For å skape en by som folk er knyttet til, må man gjennom prosesser som kan skape samfunn med et sosialt felleskap og tillit (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016). Prosessen som skal til for å ha det godt, skjer alltid på et sted. Enten det er å kjenne på mestring, ha materielle goder eller å ha et stort sosialt nettverk. Debatten om hva som er et sted, oppstår derfor også i konseptualiseringen av begrepet well-being. Mens noen tilnærminger ser på sted som noe statisk hvor ting foregår, ser gjerne samfunnsgeografer på sted som en prosess som blir påvirket av historie, politikk og samfunn (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016).

For å forstå hvordan velvære henger sammen med *sted*, bruker Gilroy (2016) en hverdagstilnærming. Hun mener man må forstå hverdagen som et nettverk av sosiale relasjoner, som foregår på et personlig, sosialt eller kulturelt nivå, og i løpet av en dag, en måned eller flere år. Denne tilnærmingen utforsker hvordan sosial støtte, lek og glede, økonomisk kompetanse og enkeltindividas muligheter for medvirkning i samfunnet påvirker hvordan man har det. Gilroy (2016) utforsker hverdagstilnærmingen ved å se på nabolaget og hjemmet som sosiale og romlige steder. Dette handler både om hvordan enkeltmennesker fungerer i egne hjem, men også hvordan et nabolag fungerer sammen innenfor et felles område. I følge Gilroy (2016) er nabolaget et sted hvor det kan oppstå en menneskelig tilkobling som utformer seg i det offentlige rommet utenfor eget hjem. Dette kan kobles videre med økologi som ser på hvordan mennesker former steder, men også hvordan steder kan bidra til å forme mennesker (Gilroy, 2016). For at den kompakte byen skal kunne forme mennesker på en god måte, må de offentlige rommene bidra til trivsel. Sirwoy (2018) skriver at desto tettere man bygger, desto viktigere er det med offentlige rom som er godt designet for økt velvære og livskvalitet i byen.

Perspektivene som er beskrevet over skal brukes som et teoretisk bakteppe for å besvare oppgavens to problemstillinger. Planleggere ønsker å bygge en kompakt by, hvor det er kort vei til alt man trenger. Men hvordan kan man bygge tettere, samtidig som man tar vare på offentlige rom? Grønne områder, sosiale arenaer og møteplasser er viktig for menneskers velvære, men slike ting tar plass. De to første teoretiske perspektivene beskriver hva det vil si å bygge en tett og kompakt by og hva kan regnes som gode offentlige rom. Det siste perspektivet beskriver et menneskelig perspektiv om hvordan sted kan henge sammen med velvære. Videre i oppgaven skal jeg koble disse teoretiske bakteppene dette sammen med den virkelige verden. Jeg skal

undersøke hvordan Trondheim kommune beskriver kvalitet i sine politiske føringer, og hvordan mennesker faktisk opplever den kompakte byen.

3.0 Metode

3.1 Kvalitativ metode

Som nevnt tidligere er målet med denne oppgaven å få et innblikk i de planmessige føringene fra Trondheim kommune, og folks opplevelser og erfaringer av de nye offentlige uterommene på Lilleby. For å kunne gjøre dette har jeg i denne oppgaven brukt kvalitativ metode. Thagaard (2018) definerer kvalitativ forskning som spørsmål om fenomener som ikke kan måles i kvantitet, mengde, hyppighet eller frekvens. I motsetning til kvantitative studier, som omfatter undersøkelser på store testgrupper, gir kvalitative studier dypere kunnskap om et mindre utvalg. Store utvalg krever gjerne presisjon og et enhetlig og avgrenset datasett. Kvalitative undersøkelser er i mye større grad fleksible, og prosjektene kan lettere endres underveis. Thagaard (2018) trekker systematikk og innlevelse frem som to viktige sider med kvalitativ forskning. Innlevelse handler om forståelsen av de sosiale fenomenene man undersøker. For å kunne forstå det vi ser og hører krevers det en innlevelse fra forskeren. Dette fører blant annet til gode relasjoner i felten og innebærer dessuten at man er åpen for nye inntrykk og er villige til å ta imot ny informasjon. Systematikk handler om hvordan man går frem i forskningsprosessen. Valgene man tar gjennom forskningsprosessen skal tas på bakgrunn av grundige vurderinger og reflekterte forhold (Thagaard, 2018).

Kvalitativ metode kan kjennetegnes ved å se på de tre ulike forskningselementene: Hvilken type data som samles inn, spørsmålene som stilles og hvordan kunnskapen produseres. For det første samler kvalitativ forskning stort sett inn ikke-numeriske data, som for eksempel tekster, bilder, fortellinger, observasjoner eller intervjuer. Denne dataen svarer gjerne på forskningsspørsmål som søker etter å forstå sammenhengen mellom sosiale faktorer og romlige forhold i folks liv (Cope & Hay, 2021). Denne oppgaven stiller spørsmål om hvordan mennesker opplever de offentlige uterommene under fortettingsprosjekter. For å undersøke dette har jeg gjennomført intervjuer av menneskene som bruker dem. Hensikten med dette er å få et innblikk i hvordan sosial handling former steder eller hvordan steder former sosial handling. Sist, skriver Cope og Hay (2021) at kvalitative metoder kan produsere kunnskap om menneskers opplevelser, følelser, erfaring og forhold. For å forstå hvordan byutviklingen påvirker samfunnet, må man snakke med de som faktisk bruker områdene. I tillegg til intervju har jeg gjennomført en dokumentanalyse av de politiske føringene fra Trondheim kommune. Dette kan gi en bakgrunnsdata for hvorfor Lilleby er som det er, og for å kunne se dette i sammenheng med folks opplevelser av området.

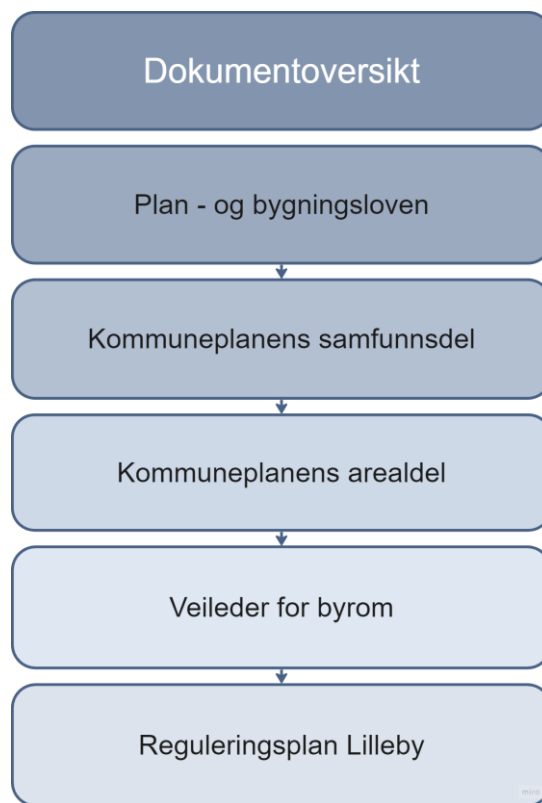
3.2 Forskningsdesign: dokumentanalyse

For å undersøke hva som beskrives som god kvalitet i de planmessige føringene til Trondheim kommune har jeg valgt å gjennomføre en dokumentanalyse. Jeg har undersøkt hva de politiske føringene sier om uterom, fortetting og livskvalitet. Slik håper jeg at oppgaven kan bidra med en forståelse av hvorfor området er som det er, og sette dette i sammenheng i beboernes opplevelser av stedet. I de fleste forskningsprosjekter er det vanlig å bruke data fra dokumenter. Dette kan gi et innblikk i bakgrunnsdataen for forskningsprosjektet, og kan brukes som et tilskudd til intervju (Tjora, 2017). Asdal og Reinertsen (2022) skriver at dokumenter sjelden står alene. Dokumenter er som regel et resultat av et tidskrevende arbeid hvor ulike mennesker har skrevet, behandlet, lest, analysert og brukt tekstene. I kommunen er de ulike dokumentene ofte et resultat av politiske prosesser og kamper. En dypere undersøkelse i disse dokumentene kan gi et innblikk i de ulike endringene som foregår i samfunnet (Asdal & Reinertsen, 2022).

Dokumenter er ikke bare et ledd i en sak, informasjonskilder eller formaliteter. De er også redskaper som kan brukes til å kartlegge, kommunisere og styre en prosess eller en plan. Kobler man sammen alle de ulike dokumentene i en kommune, har de stor påvirkningskraft på hvordan videre utvikling skal foregå. Det er det viktig å ta i betraktning at dokumenter ikke er et mekanisk verktøy og mye uforutsigbart kan skje. Et dokument kan også tolkes og brukes på ulike måter, og situasjoner kan endre seg over tid (Asdal & Reinertsen, 2022). Tjora (2017) skriver at man må sette dokumenter i riktig kontekst for å tilegne seg den informasjonen man ønsker. Dette betyr at man må finne ut når de er skrevet, hvem de er utformet av og hvem eller hva de er utviklet for. En slik analyse kan hjelpe oss til å forstå hvordan tekst former verden vi lever i. Dokumentene vil representere tankene og ideene som står bak utviklingen av områdene, mens intervjuene representerer folks opplevelser av dem (Tjora, 2017).

En fordel med å analysere byråkratiske dokumenter er at det meste er tilgjengelig på nett, så det var relativt enkelt å finne frem til de dokumentene jeg ønsket. Det som imidlertid er litt vanskeligere er å finne frem til det som er relevant. I starten er det mange dokumenter, og det kan være et uoversiktlig antall tekster å ta tak i. Denne oppstartfasen kaller Asdal og Reinertsen (2022) for snøballmetoden. Man begynner med litt informasjon, og etter hvert som man leser finner man mer og mer. Etter hvert som man får mer oversikt over de ulike dokumentene, er det lettere å sortere ut det som er relevant for oppgaven og gjøre en avgrensning av all informasjonen (Asdal & Reinertsen, 2022).

I denne dokumentanalysen har jeg lett meg frem i ulike plandokumenter som kan bidra til å svare på problemstillingen. Her har jeg spesielt sett etter dokumenter hvor jeg kan finne informasjon om offentlige uterom, kompakt byutvikling og god livskvalitet i byen. På denne måten kan jeg undersøke hvilke ideer som står bak fortettingen på Lilleby. Oppstartfasen på utviklingen av studieområdet startet i 2016, og da var det arealdelen fra 2012-2024 og samfunnsdelen fra 2010-2020 som gjaldt. For å kunne forstå hvorfor Lilleby bygges som det gjør, var det mest aktuelt å velge dokumentene fra denne perioden. For å finne aktuell informasjon i dokumentene skummet jeg først gjennom dokumentene for å få oversikt over dokumentenes innhold. Videre måtte jeg avgrense til det som kunne knyttet til problemstillingen (Asdal & Reinertsen, 2022).

Figur 2 viser en oversikt over de ulike dokumentene som er brukt i analysen

3.3 Forskningsdesign: Intervju

Intervju er en av de mest brukte metodene innenfor kvalitativ forskning. Et intervju gir et omfattende innblikk i andre menneskers opplevelser, følelser og perspektiver. (Thagaard, 2018). Dunn (2021) definerer intervju som en interaksjon ansikt til ansikt, hvor man har en intervjuer som ønsker å samle informasjon fra en annen person. Denne definisjonen er

imidlertid på vei til å forandres, fordi digitale virkemidler gjør at intervju kan holdes gjennom flere medier. I et intervju får man tilgang på informasjon om steder, meninger, opplevelser og hendelser, fra mennesker fra ulike grupper, aldre, etnisiteter og legninger. Disse variasjonene gjør at forskere må være forsiktig med å si at intervjuene gir en allmenn sannhet om et sted, en befolkning eller en hendelse. Til tross for at kvalitative intervju ikke alltid kan gi konkrete svar, trekker Dunn (2021) frem fire hensikter med denne metoden. For det første kan intervju gi innblikk i menneskers atferd og motivasjon. For det andre kan intervjuer samle et bredt spekter av meninger og erfaringer. For det tredje er intervju en metode som kan myndiggjøre og gi ulike mennesker en stemme. Sist, kan datainnsamlingen bidra med annen type kunnskap og gi andre svar til andre metoder. Med dette mener Dunn (2021) at kvalitative metoder kan bidra med bakenforliggende kunnskap om hvorfor noe er som det er. Når kvantitative metoder gir svar på hvor hyppig eller hvor vanlig noe er, kan kvalitative intervju svare på *hvorfor* det er sånn. Eksempelvis kan en kvantitativ undersøkelse si noe om hvor mange som velger å flytte inn i nye boligområder, eller gi et svar på hvor mange som savner en møteplass. Kvalitative intervju kan utfylle en slik undersøkelse med å finne ut hvorfor folk velger å flytte, eller hvorfor noen savner et sted hvor de kan møte andre mennesker.

Det er tre hovedformer for intervju, disse er strukturerte, ustrukturerte og semi-strukturerte intervju. Et strukturert intervju har standardiserte spørsmål som er godt planlagt i forkant av intervjuet. Spørsmålene stilles likt under hvert intervju, og man går ikke vekk fra spørsmålene. Et ustrukturert intervju har få eller ingen planlagte spørsmål (Dunn, 2021). I denne oppgaven har jeg samlet data gjennom semi-strukturert intervju. Et semistrukturert intervju gir meg muligheten til å være fleksibel under intervjuene mine. Alle deltakere har ulike opplevelser og tanker rundt ulike spørsmål, og med et semi-strukturert intervju vil det være lettere å stille oppfølgingsspørsmål og bygge videre på interessante spor som kan dukke opp under intervjuet. En ulempe med et semi-strukturert intervju er at det er lett at man sporer vekk fra problemstillingen og begynner å snakke om temaer som er mindre relevante (Dunn, 2021). I tillegg kan det bli vanskeligere å sammenlikne svarene til deltakerne, fordi spørsmålene som stilles kan variere. For at et intervju skal bidra til god datainnsamling, er det viktig med god planlegging i forkant av intervjuet. Dette innebærer blant annet at man lager en intervjuguide, kontakter informanter og sørger for at etiske retningslinjer ivaretas (Thagaard, 2018). I forkant av intervjuene sørget jeg derfor å ha disse faktorene på plass. På denne måten var det lettere for meg å holde meg til problemstillingen og de spørsmålene og temaene som var planlagt på forhånd.

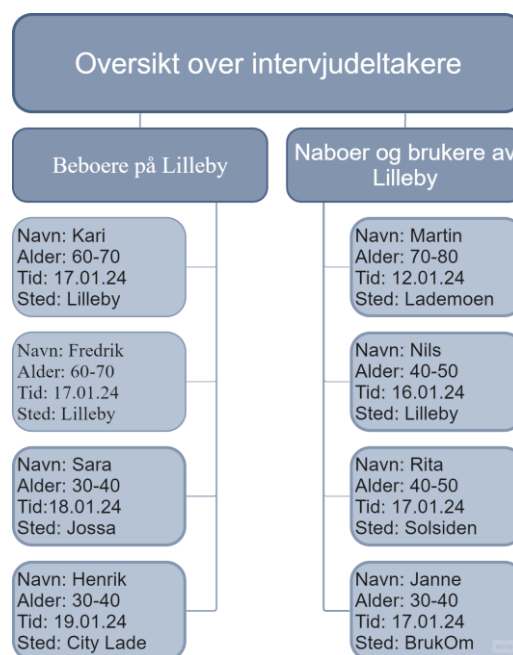
3.4 Utvalg

For å svare på problemstillingen min, ønsket jeg å samle inn data fra et bredt utvalg med mennesker. Jeg fikk opprettet kontakt med folk som bodde på Lilleby, men også folk som bodde i nærheten eller som bruker området på ulike måter. Jeg prøvde også å skaffe meg intervjudeltakere i ulike aldre, og av ulike kjønn og som befinner seg i ulike livssituasjoner. Dette er for å skaffe et bredt innblikk i hvordan mennesker bruker og opplever offentlige utearealer i nye boligområder. Det viktigste var å skaffe informanter som kunne gi meg forskjellige perspektiver, erfaringer og opplevelser av og fra området. Det finnes flere måter å velge forskningsdeltakere på. Min tilnærming var å etterstrebe det Statford og Bradshaw (2021) kaller maksimalt variasjonsutvalg. Et slik utvalg skal være så variert som mulig. Hensikten er å identifisere vanlige mønstre som går igjen i større del av befolkningen med et mindre antall deltakere (Statford & Bradshaw, 2021).

I den innledende fasen av datainnsamlingen, brukte jeg nabolagsgrupper på Facebook for å kontakte aktuelle informanter. Jeg la ut et innlegg (vedlegg 2) hvor oppgaven og dens hensikt ble beskrevet, og hva det vil innebære å stille til intervju. Nederst i innlegget sto det kontaktinformasjon, slik at de som ønsket å delta på intervju selv kunne ta kontakt. Det var ikke mangel på engasjement, som gjorde at jeg kunne velge fra et bredt utvalg av informanter. Av de som tok kontakt valgte jeg noen deltakere som bodde på Lilleby, og noen som ikke bodde der. Facebookgrupper brukes ofte som informasjonskanaler for nabolag. Det var derfor en naturlig inngang for å skaffe meg intervjudeltakere. Jeg klarte å skaffe meg nok deltakere gjennom disse facebookgruppene og derfor gjorde jeg ikke forsøk på å kontakte intervjudeltakere gjennom andre kanaler.

Siden jeg tok kontakt gjennom sosiale medier, har jeg tatt i betraktning at noen aktuelle deltakere kan ha blitt ekskludert. For eksempel eldre mennesker eller barn som ikke bruker Facebook, eller folk som ikke har tilgang på sosiale medier. Dette kan føre til at utvalget ikke kan betraktes som representativ i forhold til resten av befolkningen. Informantene tok selv kontakt for å delta, og kan ha et større engasjement rundt byutviklingen enn de som ikke tok kontakt. Likevel har jeg i denne oppgaven forsøkt å komme i kontakt med folk som har en mening om Lilleby og som ønsker og snakke om det. Dunn (2021) skriver at intervjuobjekter ofte er mennesker som kan sette ord på ulike egenskaper og opplevelser av det som undersøkes. Nettopp disse menneskene kan være dem man finner gjennom kommunikasjonskanaler som Facebook. Som forsker har man ofte begrenset tid og ressurser til å skaffe seg store mengder

data (Statford & Bradshaw, 2021). Denne masteroppgaven skal skrives på kun et halvt år, noe som betyr at jeg har et relativt kort tidsrom på å skaffe meg resultater til analyse. Jeg ønsket å bli tidlig ferdig med intervjuene, og tenkte derfor at åtte informanter var nok for å skaffe meg nødvendig informasjon innenfor tidsrammen. Samtidig tror jeg at åtte personer er det minste antallet som gjør at jeg kan etterstrebe et variert utvalg. Under har jeg laget en figur som gir oversikt over alle deltakerne som deltok i undersøkelsen. Jeg har delt de opp i to kategorier: de som bor på Lilleby, og de som ikke gjør det. Det står også informasjon om aldersgruppe og hvor og når intervjuet tok sted.

Figur 3 viser en oversikt over intervjudeltakerne i dette forskningsprosjektet.

3.5 Gjennomførelse av intervju

Før intervjuene ble det sendt ut informasjonsbrev og samtykkeskjema til de aktuelle deltakerne (vedlegg 3). I informasjonsskrivet sto det beskrevet hva oppgaven handlet om og hva som skulle undersøkes. Dette gjør at deltakerne får mulighet til å tenke på temaet i forkant av intervjuet, og det kan bli lettere å sette i gang spørsmålene. Samtidig kan et informasjonsskriv og samtykkeskjema skape trygge rammer for deltakerne (Statford & Bradshaw, 2021). Videre kunne intervjudeltakerne selv avtale møtested og møtetidspunkt.

Ved å skape en god relasjon mellom intervjuer og den som blir intervjuet, kan man legge til rette for et godt intervju. En tillitsfull og god atmosfære kan gjøre det lettere for

intervjudeltakeren å svare utfyllende om de temaene som det stilles spørsmål om. Thagaard (2018) bruker begrepet *regi* for å beskrive hvordan man utformer kontakten med intervjudeltakerne for å skape trygghet. Et av tiltakene hun beskriver er å la informantene selv foreslå hvor intervjuet kan holdes. På denne måten kan de velge et sted hvor de føler seg komfortable. Derfor foreslo jeg til intervjudeltakere at de selv kunne komme med forslag for hvor vi skulle gjennomføre intervjuet. Et møtested kan også være en fin inngang til selve intervjuet, fordi man kan stille noen enkle spørsmål om stedet, eller snakke litt løst om omgivelsene. En oppvarmingsfase i starten av et intervju er en vanlig strategi for å skape trygghet og en god relasjon. Her kan man snakke om noe enkelt, som for eksempel været eller omgivelsene sine (Dunn, 2021). Jeg møtte alle informantene i, eller i nærheten av studieområdet. Dette ga meg en naturlig inngang til intervjuene fordi jeg kunne stille noen spørsmål om møtestedet.

Til flere av informantene foreslo jeg at vi kunne ha et vandrende intervju. På denne måten kunne de vise meg hvordan de bruker området. Det kan også være lettere både for intervjuer og intervjudeltaker å komme på naturlige innspill eller spørsmål om omgivelsene. Gående intervju har de siste årene blitt en vanlig metode innenfor samfunnsvitenskapene. Et gående intervju kan gi mer utfyllende data enn et sittende intervju, fordi deltakerne kommer med meninger og ideer i samsvar med omgivelsene man beveger seg i. Et gående intervju gir forskeren muligheten til å forstå hvordan stedet oppleves av intervjudeltakeren og hvordan et sted skapes av ruten man velger å ta (Evans & Jones, 2011). I ett av intervjuene gikk vi en runde fra Lilleby skole og ned til Nyhavna. Underveis kom informanten med mange innspill ut fra omgivelsene. I et forskningsarbeid hvor man skal undersøke offentlige utearealer egner det seg med slikt intervju fordi informanten kan illustrere sine tanker og innspill underveis i intervjuet. Til tross for at denne intervjumetoden var godt egnet, fikk jeg bare holdt ett vandrende intervju på grunn av dårlig vær. Det var for kaldt til å kunne gå rundt, og jeg bestemte meg derfor for at resten av intervjuene skulle holdes innendørs. Å ha vandrende intervjuer i dårlig vær, kan være ukomfortabelt og lite hyggelig, noe som kan føre til at man ikke får den informasjonen man ønsker.

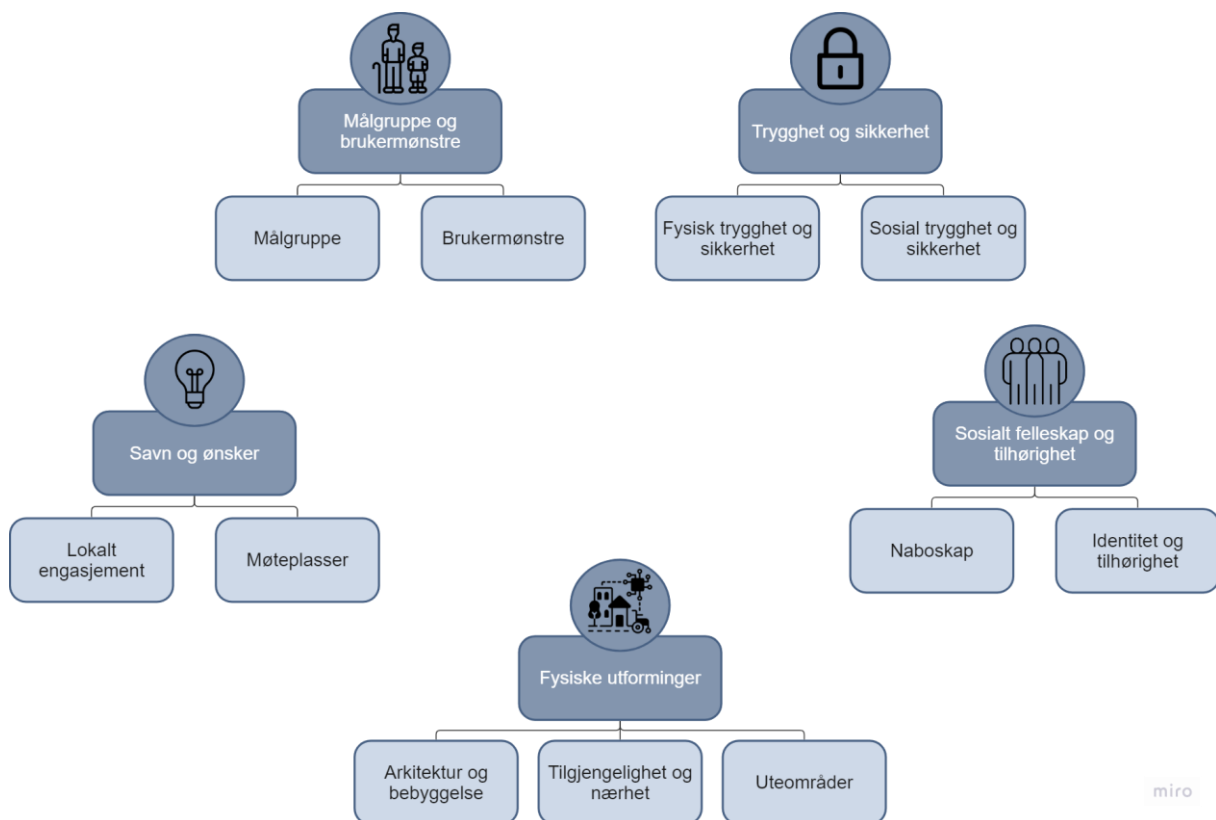
I møte med nye mennesker kan det være lett å glemme hva man skal si og hvilke tema man ønsker å komme innpå. Derfor laget jeg en intervjuguide i forkant av intervjuene. Slik blir det lettere å komme innpå de temaene man ønsker å snakke om (Dunn, 2021). I utformingen av intervjuguiden ble det tatt hensyn til intervjuets dramaturgi. Rekkefølgen på spørsmålene i intervjuet vil ha betydning for hvordan intervjuet utspiller seg. En dramaturgisk oppbygning på

spørsmålene gjør at intervjuet får en emosjonell oppbygning (Thagaard, 2018). Derfor startet jeg intervjuene mine med å be deltakerne fortelle litt om seg selv og hvordan de bruker området. Dette er spørsmål som alle kan svare på. På denne måten kan man avskrekke selve intervjusituasjonen, og det blir lettere å svare på de neste spørsmålene. Videre ble det stilt mer personlige spørsmål, som for eksempel om intervjudeltakeren følte seg trygg i området, eller om han eller hun skulle ønske noe var annerledes. For å nedtone intervjuet på slutten, slik at det blir en nøytral atmosfære (Thagaard, 2018), stilte jeg spørsmål som var naturlig for å avrunde intervjuet.

3.6 Analyse

Etter jeg hadde gjennomført alle intervjuene analyserte jeg datamaterialet. Det første steget jeg gjorde i denne analytiske prosessen var at jeg transkriberte alle intervjuene. Når intervjuene er i skriftlig form, er det lettere å navigere seg frem og tilbake i dokumentet. Man kan søke i de ulike intervjuene og man kan markere funn i ulike farger. Etter å ha transkribert intervjuene kategoriserte og markerte jeg ulike poeng med ulike farger. Dette var første del av kodingsprosessen, hvor jeg prøvde å lage et system for det som hadde blitt sagt under de ulike intervjuene. Koding er en vanlig teknikk når man skal analysere store mengder med kvalitativ data. Ved å sortere og kategorisere data inn i mindre temaer eller konsepter, kan man reprodusere dataen inn i nye nøkkeltema (Cope M. , 2021). Min kodingsprosess startet med at jeg lagde noen større og mer overfladiske kategorier. I en kodingsprosess er dette vanlig, og det kalles for deskriptiv kode (Cope M. , 2021). Dette ga meg en oversikt over ulike temaer og ting som gikk igjen i de ulike intervjuene.

Videre sorterte jeg kodene på nytt og lagde mer analytiske koder. Jeg lagde færre og mer konkrete teorier. Disse kategoriene er mer fortolkende og tettere knyttet til teori og problemstilling (Cope M. , 2021). Jeg endte opp med fem koder som jeg sorterte de ulike svarene etter. Innenfor de fem større kategoriene sorterte jeg svarende innenfor fem underkategorier:

Figur 4: Viser de fem ulike kodene som har blitt laget gjennom analysen. Hver kode har blitt sortert inn i underkategorier

Opplevelsene til intervjudeltakerne har jeg delt inn i de fem kategoriene: Målgruppe og bruksmønstre, trygghet og sikkerhet, sosialt felleskap og nabolagsfølelse, fysiske utforminger og kvaliteter, og savn og ønsker fra lokalsamfunnet. For å presentere disse har jeg også laget figurer som gir en visuell oversikt over funnene. Disse funnene og figurene går jeg nærmere innpå i kapittel fem, hvor jeg presenterer empirien fra intervjuene.

3.7 Etikk og posisjonalitet

I vitenskapelige virksomheter er det viktig å forholde seg til forskningens etiske prinsipper. Dette innebærer at arbeidet gjennomføres pålitelig, og at forskningsresultatene blir presentert med nøyaktighet. Disse prinsippene innebærer blant annet at man ikke skal plagiere eller stjele andres forskningsarbeid, og at man skal ha kildehenvisning av god kvalitet (Thagaard, 2018). Tjora (2017) understreker viktigheten av å reflektere rundt hvordan egen posisjon kan påvirke forskningsarbeidet i felten. Det er også viktig å reflektere rundt hvordan man velger ut intervjudeltakere. Relasjonen mellom forsker og informant kan påvirke resultatene av oppgaven (Tjora, 2017). For å kunne skape en relasjon basert på tillit er det blant annet viktig å gi deltakerne god informasjon om deltakelsen og sørge for forskningens konfidensialitet. Et viktig utgangspunkt i min oppgave var derfor å sørge for informert samtykke (Thagaard, 2018). For å gjøre dette sendte jeg i forkant ut informasjonsskriv og samtykkeskjema (vedlegg 3). Informasjonsskrivet er et formelt skriv hvor det står hva prosjektet handler om, hvem som er ansvarlige, mine kvalifikasjoner, forskningstema, og hvordan dataen vil bli behandlet underveis og etter prosjektet, og rettighetene til intervjuobjektet. I slutten av skrivet var det også et samtykkeskjema som informantene måtte skrive under på før de deltok i intervjuet. Slike formaliteter er viktig for at et intervju skal bli vellykket, fordi det blant annet danner et tillitsforhold mellom informanten og meg som intervjuer (Dunn, 2021). For å holde på anonymiteten har jeg gitt deltakerne anonyme navn, og jeg har ikke presentert deltakerne med konkret alder. Dette er for at de ikke skal kunne gjenkjennes av lesere.

I denne oppgaven undersøkes det hva ulike mennesker opplever, erfarer og mener om uterom i sitt nærmiljø. Med dette kommer et ansvar som forsker. Den personen man er og situasjonen datainnsamlingen har foregått i, er med på å påvirke datainnsamlingen. Jeg er heldig som får være student og muligheten til å være tilknyttet til en institusjon som et universitet. Det er ikke alle som har mulighet eller kapasitet til å studere, og det er kun en prosentandel av befolkningen som tar en master. Lenge var denne muligheten kun forbeholdt en privilegert middelklasse, og dette kan fremdeles påvirke andre gruppers syn på universitetet. I tillegg kan den historiske homogene deltakelsen i forskning vært med å påvirke hvilken kunnskap som skapes, og hvilke temaer som undersøkes (Catungal & Dowling, 2021). Deltakerne kan også ha ulike assosiasjoner til betydningen av det å være masterstudent. Assosiasjoner kan være forstyrrende for intervjuprosessen, fordi intervjupersonen kan ha forventninger til hva det innebærer å stille til intervju (Thagaard, 2018). Derfor var det viktig for meg å presisere formålet med oppgaven i starten av intervjuene, og forklare hva jeg ønsket å undersøke. Likevel fikk jeg inntrykk av at

noen deltakere hadde en forventning om at jeg kunne forandre byutviklingen og hadde makt til å gjøre større endringer enn hva denne masteroppgaven tilsier.

Catungal og Dowling (2021) skriver at faktorer som forskerens status, kulturelle bakgrunn, kjønn og geografisk tilknytning påvirker spørsmålene som stilles og dataen som blir produsert. Kort sagt betyr dette at egen posisjonaltet har betydning for en forskningssituasjon. Derfor må man som forsker ha en kritisk refleksivitet rundt egen posisjonaltet. En kritisk refleksjon innebærer blant annet å tenke over hvilke maktrelasjoner som kan oppstå under et intervju, og hvordan dette kan påvirke intervjuet. Thagaard (2018) understreker blant annet betydningen av kjønn når man gjør feltarbeid. Hun viser til tidligere feltstudier som tyder på at det er lettere å etablere en god relasjon med folk av samme kjønn og av samme alder. Jeg er en relativt ung norsk kvinne, noe som kan ha hatt betydning for hvordan forskningsdeltakerne så meg. Thagaard (2018) skriver om en mannlig forsker som har erfart at han hadde mer uformell kontakt med menn, fordi han opplevde at kvinnene var mer reserverte. Jeg er ikke en reservert person og jeg tror ikke at jeg oppfattes slik av verken kvinnelige og mannlige intervjudeltakere. Selv om jeg er kvinne tror jeg at jeg fremstår som en person det er lett å prate med, og jeg opplevde ikke at det var så store forskjeller i intervjuene med kvinner og menn. Det må likevel understrekes at de kvinnelige deltakerne kan ha vært mer åpne og pratsomme fordi jeg er kvinne, og at intervjuene kunne hatt en annen sjargong dersom jeg var mann. Det kan også hende at mennene ville hatt en annen holdning til meg dersom jeg var mann. Det jeg derimot kunne merke en forskjell fra, var deltakernes alder. Jeg merket meg at det var noe lettere å få i gang samtalen med yngre deltakere. Med de yngre deltakerne var det flere naturlige ting å snakke om i oppstarten av intervjuet, noe som ga meg en god inngang til resten av intervjuet.

Moser (2008) argumenterer for at en forskers personlighet også kan være en del av posisjonaltet. Personlighet kan, i likhet med kjønn og sosial bakgrunn, påvirke hvilke valg man tar i en forskingsprosess (Moser, 2008). Min nysgjerrige og utadvendte personlighet, gjør også at jeg er interessert i byen og det som skjer rundt meg, og dette kan ha påvirket mitt valg av forskningstema. Jeg syntes det er spennende å prate med nye mennesker, og jeg er generelt sett nysgjerrig på folk. For meg var det naturlig å velge intervju som metode, der det for andre kan det være mer naturlig å velge for eksempel en spørreundersøkelse. Hvilke metodiske valg man tar påvirker hvordan kunnskapen dannes. Intervju gir meg innblikk i personers opplevelser og tanker i en situasjon, men for dette kreves det en god relasjon og trygge omgivelser.

Metodekapittelet beskriver de ulike metodene jeg har brukt for å svare på denne oppgaven. Jeg har også forklart ulike valg som er tatt gjennom prosessen, og hvilke etiske retningslinjer jeg

har forholdt meg til. I neste kapittel skal jeg presentere de mest sentrale funnene fra dokumentanalysen. Her har jeg undersøkt hvordan Trondheim kommune legger til rette for å bli en kompakt og bærekraftig by, og hva som skal prioriteres i gjennomførelsen av dette. Det er disse føringene som har stått bak planleggingen av Lilleby og byens offentlige rom.

4.0 Planmessige føringer fra Trondheim kommune

I en stadig voksende by med tettere og tettere bebyggelse, blir fokuset på byrommene større. De siste årene har private aktører i større grad tatt over finansieringen, planleggingen og utbyggingen av nye eiendommer i det offentlige byrommet. For å kunne kontrollere dette har staten, fylkeskommunen og kommunen utarbeidet lover, regler, planer og strategier for utbyggingen av byen. Slik blir byutviklingen et offentlig-privat samarbeid gjennom en rekke ulike aktører (Hanssen & Saglie, 2021). I dette kapitlet presenterer jeg føringene Trondheim kommune har lagt for den kompakte byutviklingen og offentlige rom.

4.1 Plan og bygningsloven

Den norske loven for forvaltning og bruk av arealer heter Plan- og bygningsloven og er den viktigste loven på dette feltet. Formålsparagrafen (§1) beskriver lovens formål som er å «fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner» (Plan- og bygningsloven, 2008). Loven skal gi et grunnlag for bruk og vern av ressurser og bidra til samordning av planleggingen på tvers av statlige, regionale og kommunale oppgaver (Solvik, Falkanger, & Reusch, 2023). Plan og bygningsloven regulerer samspillet mellom det nasjonale, det lokale og det kommunale forvaltningsnivået. Alle de tre nivåene har planmyndigheter, men den viktigste ligger på kommunenivå. Kommunene har flere instrumenter og plantyper, og stor fleksibilitet i hvordan de bruke egne midler. For offentlige rom legger loven få direkte føringer fordi dette skal styres av kommunenes egen politikk. Lovens konkrete beskrivelse om offentlige rom står i bestemmelsene i kapittel §12-7 fjerde ledd (Hanssen & Saglie, 2021). Her står det at det byer og tettsteder skal ha arealer og soner med følgende forhold: «funksjons- og kvalitetskrav til bygninger, anlegg og utearealer, herunder krav for å sikre hensynet til helse, miljø, sikkerhet, universell utforming og barns særlige behov for leke- og uteoppholdsareal» (Plan- og bygningsloven, 2008, §12-7).

Regjeringen kan i tillegg signalisere klare forventinger til uterom gjennom planverktøyet *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*. Dette er et dokument som legges frem hvert fjerde år og både kommuner og fylkeskommuner skal følge det opp. I dokumentet står det beskrevet hva regjeringen ønsker å prioritere på planområdet (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). I forventningene står det at regjeringen ønsker å fortette byer og tettsteder slik at man kan redusere klimagassutslippene. Gjennom god planlegging kan man avgrense bysentrum og gjøre hverdagslige tilbud mer tilgjengelig for befolkningen. Korte

avstander mellom arbeid, kultur, handel og bolig kan redusere behovet for biltrafikk (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Under fortettingsprosessene forventer regjeringen at man skal ivareta byrommene. God kvalitet på bygg og utearealer skal bidra til verdiskapning, bærekraftige nabolag og økt trivsel. Kommunene må ta hensyn til byens arkitektur og estetikk for å forhindre at byen ikke blir ensformig og mister sin identitet. Derfor ønsker regjeringen at det skal sørges for at bebyggelsen er variert og at alle skal ha tilgang på nabolag med grønne uterom som legger til rette for aktivitet og felleskap (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

4.2 Kommuneplanens samfunnsdel

Samfunnsdelen er kommunes viktigste plan- og styringsverktøy. Samfunnsdelen skal fungere som et verktøy for helhetlig planlegging. Her skal kommunen trekke frem utfordringer den står ovenfor, og den skal legge frem mål for videre utvikling (Miljøverndepartementet, 2012). Den første gjeldende samfunnsplanen for byggingen og planleggingen av Lilleby ble vedtatt 10.juni 2010 og har vært gjeldende frem til 2020. I denne beskriver kommunen utfordringer knyttet til velferd og livskvalitet hos alle sine innbyggere. Trondheim ønsker å bekjempe utstøting og marginalisering i samfunnet gjennom trygge boliger, gode helsetilbud og stabile inntekter. Videre står det at kommunen skal gjøre en stor innsats for å løse miljøutfordringen ved å kutte klimautslippene og redusere energibehovet (Trondheim kommune, 2010).

I planen beskrives det fire hovedmål, disse sier at innen 2020 er Trondheim en; teknologi – og kunnskaps by, en bærekraftig by, en inkluderende og mangfoldig by, og en aktiv samfunnsutvikler (Trondheim kommune, 2010). I det følgende vil jeg gå nærmere inn på hovedmål to og tre, fordi disse målene er mest aktuelle for oppgavens problemstilling. Hovedmål nummer to går ut på at kommunen skal iverksette tiltak som kan redusere klimagassutslipp for å sikre helse og velferd til fremtidens generasjoner. Gjennom tiltak som fortetting, parkeringspolitikk og økt kollektivtilbud skal kommunen bidra til en mer bærekraftig utvikling. Politikerne ønsker blant annet sosial infrastruktur for barn og unge, god mobilitetsplanlegging og en byutforming som fremmer gode bomiljø og livskvalitet (Trondheim kommune, 2010). Hovedmål nummer tre innebærer at innen 2020 er Trondheim en inkluderende og mangfoldig by. I planen står det at en attraktiv by kjennetegnes med stimulerende, grensesprengende og ukjente møter. For å oppnå dette målet må innbyggerne ha tilgang på et rikt og variert tilbud av varer, tjenester og aktiviteter. En forutsetning for at dette

er tilrettelagte tilbud for alle uansett økonomisk- eller sosiale bakgrunner, funksjonsnivå, alder eller etnisitet (Trondheim kommune, 2010).

4.3 Kommuneplanens arealdel

Basert på kravene fra regjeringens nasjonale forventinger og Plan -og bygningsloven lager kommunene egne planer for sine arealer. Denne planen bestemmer hvordan arealene i kommunen skal brukes og hva de skal brukes til. Arealdelen skal støtte og bidra til at kommunens samfunnsdel når sine målsetninger. Det er i hovedsak under arealplanen fra 2012-2024 at Lilleby har blitt bygget. Bakgrunnen for denne arealdelen er å legge til rette for samfunnsplanens mål om å bli en bærekraftig by. For å oppfylle dette har kommunen formulert fire punkt som skal prege byutviklingen i denne perioden. Disse er «rett virksomhet på rett sted», «fortetting med kvalitet», «ta vare på og utvikle blå/grønne strukturer» og «tilsluttende utbygging» (Trondheim kommune, 2013b, s. 6).

Overordnet kan man si at hovedgrepet i planen er at man skal bygge tettere. Kompakt byutvikling er ifølge kommunen (2013) et viktig tiltak for å redusere klimagassutslipp. Fortetting hindrer at byen spres utover egne grenser. På denne måten forhindrer man ødeleggelser av skog, matjord og annet biologisk mangfold. I et folkehelseperspektiv vil det også øke muligheter for aktivitet fordi man velger å gå fremfor å bruke bil. En tettere by kan også tilby mer mangfold og muligheter. Det gir muligheter for at mennesker møtes på tvers av kulturelle, sosiale og økonomiske bakgrunner og man kan ha flere tilbud, tjenester og aktiviteter innenfor mindre områder. For å iverksette dette hovedgrepet ønsker kommunen (2013) god utnyttelse av både nye og eksisterende områder. Ved å bygge langs kollektivåre og lokale sentre, kan man benytte allerede eksisterende strukturer, samtidig som det gir gode muligheter for alternative transportmidler som buss, sykkel eller gange. Denne fortettingsprosessen skal ikke gå utover byens grønne lunger, og det er derfor viktig at de blå-grønne sonene blir ivarettatt. Byens grøntarealer står ovenfor et stort press når man skal utvide og fortette byen. Derfor har kommunen bestemt at det skal legges vekt på eksisterende grønnstruktur i byplanleggingen (Trondheim kommune, 2013b).

I arealplanen regnes Lilleby som et område med sentrumsformål. Dette betyr at området skal ha varierte arbeidsplasser, kultur- og servicetilbud og boliger. Utformingen av disse områdene skal bestå av høy tetthet, gode uterom og gjennomtenkt bebyggelse. I arealplanen (2013) står det at kollektivtilgjengeligheten i områdene med sentrumsformål er god, men det mangler et

tilstrekkelig tilbud i området rundt Lilleby. For videre utvikling var det under denne arealplanen krav om bedre kollektivt tilbud i områdene øst for Nyhavna (Trondheim kommune, 2013b).

4.4 Veileder for byrom

Gode uterom anses som viktig for at Trondheim skal være en attraktiv by. I utvikling av nye områder med sentrumsformål, er det viktig at det settes av nok areal til offentlige rom i tråd med kommunenes veileder for byrom (Trondheim kommune, 2013b). Veilederen er laget på bakgrunn av bestemmelsene og retningslinjene i kommuneplanens arealdel. Her står det at man skal bygge tett samtidig som man tar hensyn til omgivelsene. Byrom skal henge sammen med den eksisterende bystrukturen og dens historie, grøntområder og siktlinjer. Det skal være tydelig hvor det er offentlige rom og man skal ta hensyn til universell utforming. Kravene til uterom legges til grunn ved utarbeidningen av nye reguleringsplaner (Trondheim kommune, 2013a). I veilederen for byform (2012) står det at utformingen av byrom skal være en prosess som gir identitet, opplevelser og mening. Gjennom gode byrom skal man kunne skape en omtanke og vilje for felleskapet. Hvordan man velger å forme byrommene kan også være bestemmende på hvor lett det er å leve bærekraftige liv (Archater, Nilsen, Fagerli, & Vollan, 2012). I arealdelens retningslinjer og bestemmelser står det spesifikke krav for byens uterom. Her står det blant annet at:

«§30.1 Uterom skal være mest mulig sammenhengene, ha gode solforhold, tilfredstillende støynivå og være skjermet for trafikk og forurensing» (Trondheim kommune, 2013c, s. 20)

«30.2 Uterom for felles bruk skal utformes etter prinsippene om universell utforming. Uterommet skal være godt egnet som sosial møteplass for alle aldersgrupper og utformes slik at det kan brukes til alle årstider» (Trondheim kommune, 2013c, s. 20).

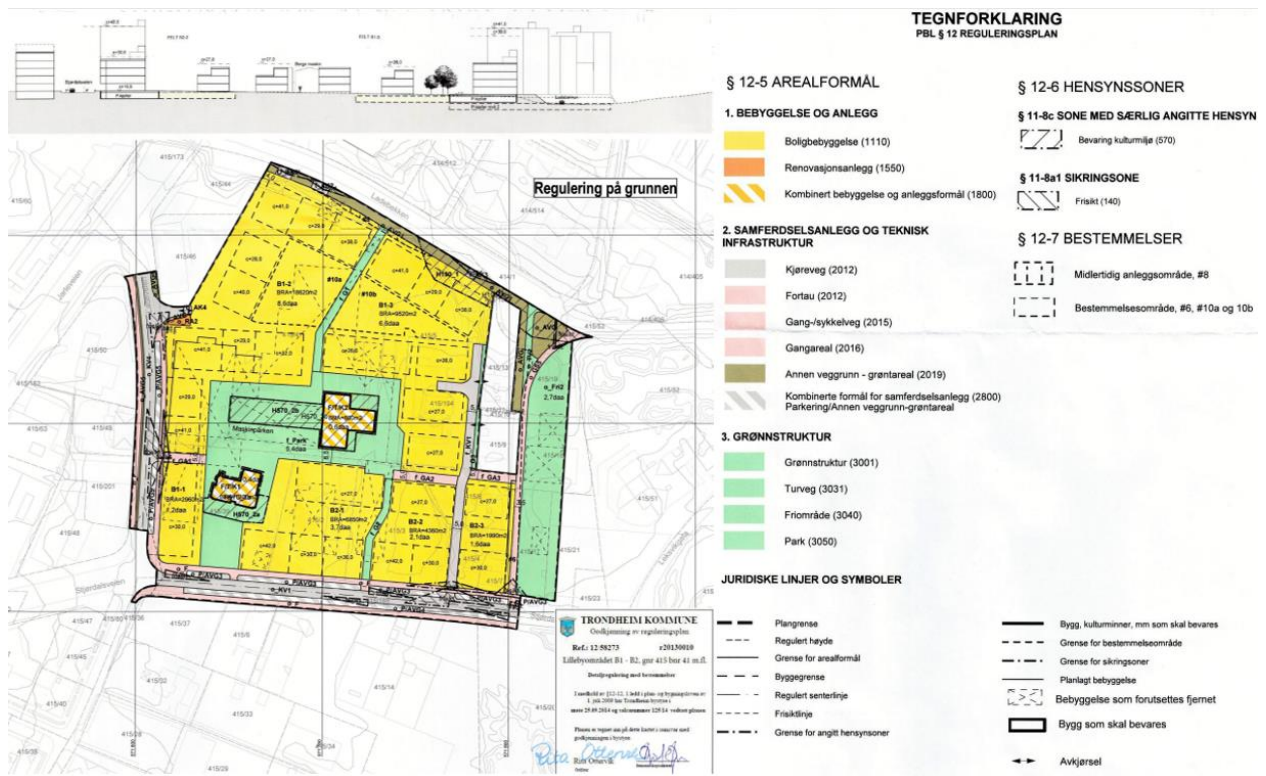
Det trekkes også frem del utfordringer som kan oppstå i fortettingen av byen. Det er for eksempel vanskelig å bygge tett uten at det skal gå utover de gode kvalitetene byen allerede har. Når man bygger nytt og tett, er det vanskelig å gjøre dette uten at det går utover utsikten, uteområdene eller solforholdene til de som allerede bor der. Et økt antall av tette og høye bygninger kan også føre til overvekt av små og dårlige boliger. I verste fall kan dette føre til økt sosial ulikhet og segregering. Til slutt er det også en utfordring å bevare Trondheims historiske identitet, samtidig som man bygger nytt (Trondheim kommune, 2013a). Kommunen (2012) skriver at flere av disse utfordringene kan løses gjennom offentlige rom. Gode offentlig rom,

gjør at man ikke lenger har behov for gode private areal (Archater, Nilsen, Fagerli, & Vollan, 2012).

I de overordnede strategiene står det at uterommene i Trondheim er en høy prioritet, og kommunen ønsker at alle har tilgang på uterom og møteplasser (Archater, Nilsen, Fagerli, & Vollan, 2012). For at man skal kunne bygge tettere, samtidig som man bevarer grøntarealer, skal uterom prioriteres fremfor bilparkering. Kommunen tar utgangspunkt i barna når de vil måle kvaliteten på uterommene. Det er fordi uterom som passer til barn, gjerne passer til alle. Kravene er at byrommene skal være nærliggende og lett tilgjengelige for barn, eldre og funksjonsnedsatte. Nærhet bidrar også til sosialt fellesskap i nabolag og bydeler. Uterommene skal plasseres slik at det er nok sol og lys, og de bør ha store nok til ulik aktivitet. Godt miljø i form av lavt støynivå, luftkvalitet og sikkerhet skal prioriteres. Utformingen skal også sørge for at uterommene kan fungere som et naturlig møtested for beboerne (Trondheim kommune, 2013a).

4.5 Reguleringsplan

For å styre den fysiske utviklingen av et område, lager kommunen reguleringsplaner. Her blir det bestemt hvor det skal være boliger, parker, skoler og andre tjenester. Planen gir byggerett til eieren av et avgrenset område og er juridisk bindende. Reguleringsplanene til Trondheim kommune presenteres gjennom et plankart som blant annet viser hvor det skal være grøntområder, hvor det skal være skoler og hvor det skal være næringsvirksomhet. Dette studieområdet består av åtte ulike reguleringsplaner, hvor noen er gjeldende, noen er under arbeid og noen er ferdig behandlet (Trondheim kommune, u.å).

Figur 6 viser reguleringsplanen for Lillebyområdet felt B1-B2 og er hentet fra Trondheim kommune (2014)

Figuren over (figur 6) illustrerer et av plankartene på Lilleby. Her kan man se hvordan elementer som grøntstrukturer, boligbebyggelse, fortau og veier er planlagt. Dette kartet henger sammen med en planbestemmelse fra samme området, som gir en detaljert beskrivelse over hvordan området skal se ut. For området vist over er det for eksempel oppført maks byggehøyde på 39 meter over havet i felt B-1, og for felt B-2 er maks byggehøyde regulert til 32 meter over havet. Videre står det at i B-1 feltene skal 10-40 prosent av leilighetene være tørums eller ettoms. Planbestemmelsene beskriver også hvor det skal være parkeringsplasser, og hvilke kvaliteter de skal ha. Eksempelvis skal fem prosent av parkeringsplassene ha lader til elbil. For utearealene står det at det skal være minimum 50 kvadratmeter uteareal per 100 kvadratmeter med bolig, hvorav 25 kvadratmeter av disse igjen skal være felles for alle. Dersom det skal etableres fellesområder på tak over bakkeplan skal det etableres grøntstrukturer som henger sammen med resten av omgivelsene. På bakkeplan skal ulike grøntstrukturer henge sammen med gangforbindelser og større parkområder (Byplankontoret, 2014).

I reguleringsplanen viser det til et eget miljøprogram for Lillebyområdet (Byplankontoret, 2014). Miljøprogrammet (2013) beskriver tiltak for å ha gode landskap, nærmiljøkvalitet, og brukskvaliteter for innbyggerne. Miljøprogrammet henger sammen med reguleringsplanen og skal videreføre områdets plan om å skape et attraktivt boligområde. Her er det beskrevet mål og tiltak som er knyttet til miljøaspektene på Lilleby. For å skape en bebyggelse som passer til flere generasjoner, skal det bygges gode lekeplasser, friområder og overganger mellom bebyggelser og grøntområder. Det skal være trafiksikkert og ha trygge skoleveier. Miljøvennlig transport som kollektivtilbud og gode gang- og sykkelveier skal være lett tilgjengelig, og det skal være enkel tilgang til servicefunksjoner som dagligvarebutikker, caféer, treningssentre og restauranter. I Stjørdalsveien skal det vektlegges et godt gatemiljø, og det skal være nok sykkelparkeringer i området. Gjennom å skape et attraktivt og miljøvennlig nærmiljø skal området bli attraktivt for dem som bor der, og resten av bydelen. Tiltak for å iverksette dette er å frigjøre naturlige og varierte uteområder ved å sette parkeringsområdet under bakken. Det skal også være god belysning som skaper trygghet, kunst og kultur tilbud og identitetsskapende elementer (Størseth, 2013).

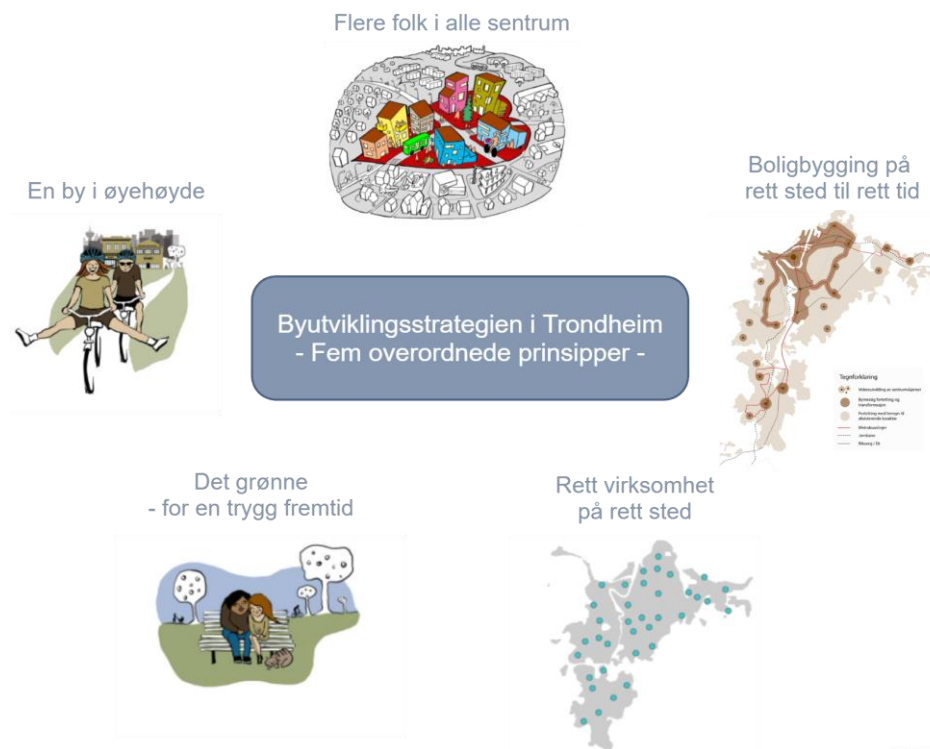
4.6 Byutviklingsstrategi

Til nå har jeg skrevet om tidligere planer og veiledere som har vært gjeldende i store deler av utbyggingen av Lilleby. Samtidig er området fortsatt under utvikling, og en del av Trondheims største byutviklingsprosjekt. I 2016 bestilte bystyret en byutviklingsstrategi som skulle være gjeldende til 2050. Denne ble vedtatt i 2020, og består av virkemidler og prinsipper som skal gjøre Trondheim til en attraktiv og miljøvennlig by. Byutviklingsstrategien er et verktøy som skal hjelpe kommunen med å vite hvor man skal i fremtiden, og har et mer langsiktig perspektiv enn arealplanen. Frem mot 2050 planlegger kommunen for sentrumskjerner som er lett tilgjengelig gjennom kollektiv transport, områder som fortettes og transformeres med bymessige kvaliteter, videreutvikle og fortette områder hvor folk i større grad er avhengig av bil, og for områder for næring som er arealkrevende (Byplankontoret, 2020).

Den fremtidige utviklingen i Trondheim skal sørge for at den menneskelige dimensjonen i byene blir ivaretatt. Det skal være lett å bevege seg i byen for alle mennesker uansett bakgrunn. Uterommene i byen skal frem mot 2050 skape gode og sosiale møteplasser, og bidra til et mangfoldig og spennende byliv. I byutviklingsstrategien betyr dette at Trondheim skal bli «en by i øyehøyde» (Byplankontoret, 2020, s. 13). Byen skal ikke tilrettelegges for biler, men for menneskelige aktiviteter, grønne områder, sykkelstier og idrettsanlegg. Det vi opplever når vi

går i et byrom, befinner seg i øyehøyde. Førsteetasjene bør derfor være vedkommende med dører, vinduer og ulike tilbud og aktiviteter man kan bruke (Byplankontoret, 2020).

For å ivareta den menneskelige dimensjonen i byen vil kommunen sørge for at byrommene er trygge, hyggelige og innbydende. Byrom er en hovedarena for sosialt samvær og det er her vi møter andre mennesker. Et godt byrom består av ulike tilbud og tjenester, samt variert arkitektur og grøntområder. Prinsippet «nok, nært, variert, sammenhengende og attraktivt» (Byplankontoret, 2020, s. 18) er viktig i videre planlegging av byens offentlige rom og grøntarealer. Det skal være nok grønnstrukturer, aktiviteter og møteplasser som inkluderer hele befolkningen. Mye trafikanter skal prioriteres, og det skal være lett og effektivt å gå sykle og ta kollektiv din man ønsker (Byplankontoret, 2020).

Figur 7 viser en oversikt over de fem overordnede prinsippene i byutviklingsstrategien. Figuren er basert på Trondheim kommunes byutviklingsstrategi (2021)

Byutviklingsstrategien kan oppsummeres av fem overordnede prinsipper (figur 7). Alle disse skal tilpasse byen etter menneskelige behov, fordi mennesker er ifølge Trondheim kommune (2021) byens viktigste verdi. Det første prinsippet nevnes over og er «En by i øyehøyde» (Trondheim kommune, 2021, s. 2). Dersom byen tilrettelegges med fine omgivelser, vil flere

velge å gå, sykle eller ta bussen. Det andre prinsippet er at man skal «få flere folk i alle sentrum» (Trondheim kommune, 2021, s. 2). Trondheim består av mange små sentrum, og alle disse skal være attraktive og brukbare for alle innbyggerne. «Det grønne – for en trygg fremtid» (Trondheim kommune, 2021, s. 2) er prinsipp nummer tre, og handler om å ivareta byens grønne soner. Innimellom og utenfor bebyggelsen skal det være grønne soner og gater som er varierte og funksjonelle. Videre er det viktig at «boligbyggingen skjer på rett sted til rett tid» (Trondheim kommune, 2021, s. 2). Dette fjerde prinsippet handler om at man skal bygge boliger som gjør det lett å velge miljøvennlig. Ved å bygge i sentrum kan man inkludere flere mennesker, samtidig som vi tar vare på ubebygde mark. Det siste prinsippet handler om at det skal være «rett virksomhet på rett sted» (Trondheim kommune, 2021, s. 2). I en by trenger man næringsvirksomhet og bedrifter, men disse må lokaliseres slik at det både lønner seg for næringen, miljøet og innbyggerne (Trondheim kommune, 2021).

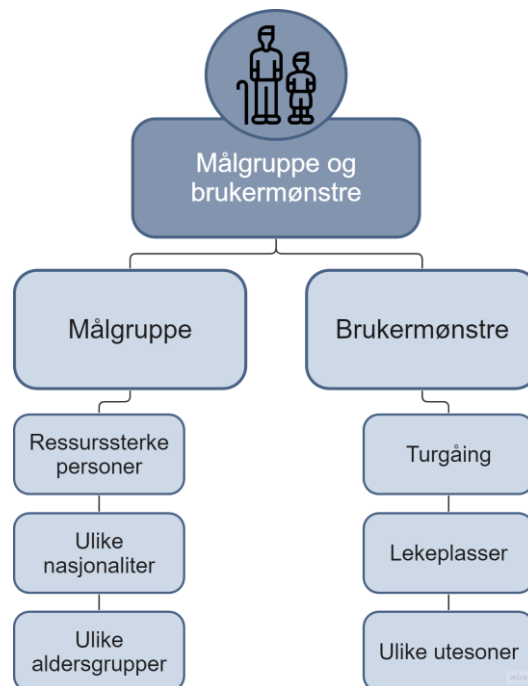
I dette kapitlet har jeg presentert det kommunen skriver om fortetting, offentlige rom og livskvalitet i den kompakte byen. Det kan være forholdsvis rett frem å undersøke de fysiske dimensjonene med planleggingen av en by. Man kan se om det er grøntområder der det skal være grøntområder, eller om det er bebyggelse der det skal være bebyggelse. Det kan imidlertid være vanskeligere å se er de sosiale dimensjonene i byen. I de politiske føringene kommer det frem at Trondheim kommune planlegger for at folk i byen skal ha det bra, men det kan være vanskelig å se resultatene i virkeligheten. Derfor har jeg intervjuet mennesker som bor på Lilleby for å undersøke hvordan mennesker faktisk opplever de offentlige rommene i den kompakte byen.

4.0 Opplevelser av uterom på Lilleby

I dette kapittelet presenterer jeg informantenes opplevelser av de nye uterommene på Lilleby. Resultatene kan gi et innblikk i folks opplevelser av de nye uterommene som oppstår når man fortetter byen. For å skaffe resultater til undersøkelsen har jeg gjennomført intervjuer med åtte ulike informanter. Resultatene som presenteres i dette kapittelet er utdrag fra intervju, som har blitt kodet og sortert i ulike kategorier. For å tydeliggjøre resultatene har jeg også laget figurer for hver kode, som gir et visuelt overblikk over resultatene.

4.1 Målgruppe og brukermønstre

For å få et innblikk i hvem som bruker Lilleby, og hvordan det blir brukt, ble intervjudeltakere spurt om hvordan de bruker området og hvem de føler området er laget for. Etter å ha analysert svarene kan man se to hovedtendenser. Intervjudeltakerne som bor på Lilleby opplever at det er et variert bomiljø, med folk fra alle aldre og med ulike etnisiteter. De som ikke bor på Lilleby, opplever heller at det er et homogent miljø bestående av voksne folk med god råd.

Figur 8 illustrerer hvordan de ulike intervjudeltakerne bruker uteområdene på Lilleby, og hvem de opplever områdene er tilrettelagt for

Henrik, som bor i et rekkehus på Lilleby, sier at boligområdet er planlagt slik at det skal være for alle. Det er ulik størrelse på leilighetene og rekkehusene. Dette gjør at både studenter,

barnefamilier og pensjonister kan finne noe som passer til dem, enten om det er en stor leilighet i øverste etasje, en liten leilighet på bakkeplan eller et rekkehus med en hageflekk. Han påpeker likevel at det kreves litt ressurser for å få råd til en husstand i dette området. Intervjudeltakerne har litt ulike opplevelser av hvem området er laget for, og hvem som flytter inn på Lilleby:

«Jeg kan se for meg at det er mye Tesla og mye ... Ja, at det er jo folk som har litt penger, for det er jo ikke billig å bo her. jeg har et inntrykk av at dette er en forholdsvis ... Hvordan kaller det da? En hvit bydel, da?» (Nils, 16.01.24)

«Så det er en veldig fin blanding av folk her. Og så synes jeg at det er litt internasjonalt her» (Sara, 18.01.24)

«Så det er et varmt område å bo i. Jeg anbefaler alle aldersgrupper å bo på Lilleby. Det er et tilrettelagt for alle» (Henrik, 19.01.24)

Flere av informantene opplever at det ikke bare er de som bor på Lilleby, som bruker området. Nils sier at området er veldig tilgjengelig for turgåing. Martin pleier å dra innom for kulturarrangementer som for eksempel konsert. Han pleier også å handle på den lokale butikken. I tillegg kommer det en del på besøk for å spise på restaurantene Jossa eller Credo. Kari og Fredrik syntes området er veldig fint å bruke når barnebarna er på besøk, fordi det er godt tilrettelagt for lek. I tillegg sier Kari at det er mange steder i området hun kunne sittet seg ned en formiddag for å slappe av. At det er barnevennlig gjentas også av Sara og Henrik, som begge er unge voksne med egne barn so benytter seg av området. Intervjuene tyder også på at området brukes av en god blanding av folk i alle aldre og med ulike interesser:

«Det er mange sånne plasser her som jeg føler at der kunne jeg gått og sittet en formiddag og glant på ungene som leker og folk som går forbi» (Kari, 17.01.24)

«Jeg synes jo de er ganske tilgjengelige, de her områdene her da. Det er jo bare å tusle gjennom. Det er jo fint.» (Nils, 16.01.24)

«Så uteområdet, sånn rett foran huset har vi mange lekeplasser, spesielt i Lilleby området. Og de bruker vi jo hver helg, egentlig.» (Sara, 18.01.24)

Nils forteller at han liker å gå på tur i området fordi han syntes det er veldig interessant å se på hvordan de bygger. Han peker på at han er veldig opptatt av siktlinjer i nye byggeprosjekt, og

syntes de bygger for tett. Han liker å gå gjennom Lilleby for å se hvordan byggingen utvikler seg:

«Det er mest i tur. Fordi at jeg nysgjerrig på, altså jeg synes området her da, oppi fra det med siktlinjer og sånn, så synes jeg jo at det er en god motivasjon» (Nils, 16.01.24)

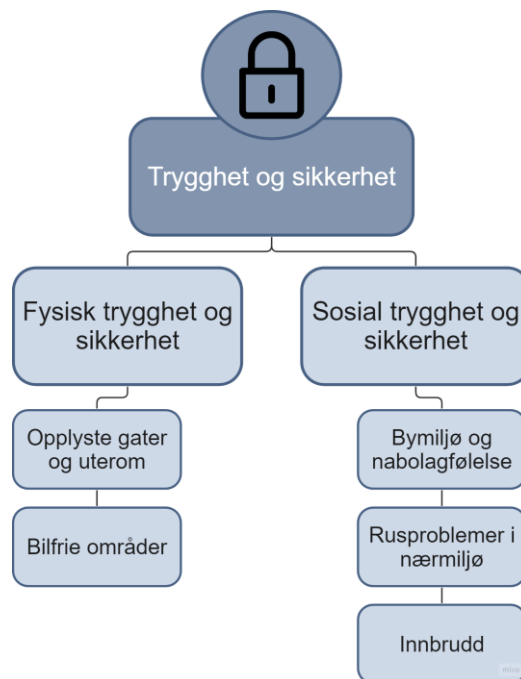
Av intervjudeltakerne var det bare en som sa at hun ikke benytter seg av området. Rita, som selv ikke bor på Lilleby, forteller at hun ikke synes noe om hvordan det har blitt på studieområdet. Hun må dit en gang iblant for å hente posten, ellers unngår hun området:

«Når du snakker om hvordan jeg bruker Lillebyområdet, jeg unngår det. Så ille synes jeg det. Jeg blir fysisk uvel å dra bort på det. Jeg blir provosert og jeg syntes det er stygt» (Rita, 17.01.24)

Rita syntes også at de bygger for tett, og at arkitekturen er menneskefiendtlig. Derfor velger hun å ikke oppholde seg i området. Hun syntes at området er lite koselig, og forteller at hun blir provosert av hele området. Denne opplevelsen av området var hun alene om. De andre deltakerne forteller at Lilleby er lett tilgjengelig, og at de opplever seg velkommen der.

4.2 Trygghet og sikkerhet

Det andre temaet som går igjen i intervjuene, handler om trygghet og sikkerhet i uterommene. Under intervjuene har alle informantene gitt uttrykk for at de føler seg trygge i boligområdene sine, men at det kan oppstå ubehagelige opplevelser som gjør at man kan føle seg utrygg. Opplevelsen av trygghet og sikkerhet har både fysiske og sosiale aspekter. Deltakerne trekker frem begge når de snakker om å føle seg trygg i uteområdene.

Figur 9 illustrerer hvordan deltakerne opplever trygghet og sikkerheten i området

Et av de fysiske aspektene som særlig trekkes frem når det er snakk om opplevelsen av trygghet, er at området er bilfritt. At Lilleby har et bilfritt uteområde gjør det føles trygt, spesielt for dem med barn og barnebarn. Intervjudeltakerne uttrykte at dette gjør at de kan bruke området til utendørsaktiviteter, uten at de behøver å være redd for biltrafikk:

«Og så liker vi veldig godt at det er bilfritt her. Jeg synes det gjør en stor forskjell for alle, for å føle seg trygg. Spesielt med barna, de kan bare springe rundt og må ikke tenke på biler som parkerer» (Sara, 18.01.24)

«Vi bruker nesten hele Nye Lillebyområdet. Fordi det er så trygt. Det er kun én vei vi må krysse, og det er Sjødalsveien.» (Henrik, 19.01.24)

For deltakerne var det også viktig med god belysning for trygghetsfølelse i nabolaget. God belysning i uterommene gjør at deltakerne synes det er mer behagelig å gå ute om kvelden:

«God belysning for eksempel, det er litt viktig også. Jeg er litt sånn mørkredd, så jeg synes det er fint at jeg ordner noen belysning der du skal gå.» (Kari, 17.01.24)

«I tillegg var det jo litt annerledes at Lamo-parken har jo ikke vært opplyst. Det var skummelt å gå i mørke områder, ikke sant?» (Janne, 17.01.24)

Fire av deltakerne nevnte at områdene rundt Lilleby består av kommunale boliger, noe som gjør at det finnes personer med rusproblemer i området. Dette medfører at man av og til kan se kjøp og salg av narkotika i områdene rundt Lilleby. Flere av deltakerne hadde også opplevd innbrudd, og det ble sagt at det fra tid til annen var forsøkt innbrudd i garasjene. En av deltaker sa at det hadde vært ubehagelig å vite at noen gikk rundt i området for å ta ting:

«Og da fikk jeg plutselig en sånn ubehagelig følelse av at noen kom til mitt hus, og gikk på terrassen min og tok noe fra meg» (Sara, 18.01.24)

Samtidig ble det påpekt at dette ikke var et utpreget problem som gjorde at man følte seg utrygg i området. Det var heller innerforstått at slike hendelser kan skje i alle byer og nabolag. En av deltakerne nevnte at byutviklingen og nye bydeler heller bidrar positivt til hele lokalmiljøet:

«Men så har du jo, altså vi føles jo trygg, men det er jo ikke litt sånn fritt for skurkeri.» (Kari, 17.01.24)

«Men trygghet, ja, vi føles trygge her. Det er jo kjeltringer overalt, og det er jo innbrudd, og det har jo vært, det er klart vi har ikke gjort så fryktelig mye å gjøre med det det». (Fredrik, 17.01.24)

«Verdiøkning, tror jeg. Miljømessig opprydning. Så det er en verdiøkning som kommer straks. Det er en trygghetsfølelse av at her kommer det nye ansvarlige folk da, som bor i leiligheter som dessverre er litt kostbare» (Henrik, 19.01.24)

Av deltakerne var det ingen som sa at de følte seg utrygge i området. Alle deltakerne opplever at bydelen er et trygt sted å bo, og at Trondheim stor sett oppleves som en trygg by. Bomiljøet og naboer trekkes frem som viktige faktorer for at området føles trygt å bo i. To av intervjudeltakerne forteller at alle ser til hverandre og sier fra dersom det skjer noe utenom det vanlige. Når man bor tett er det alltid er noen våken, og at det alltid er noen hjemme. Dette gjør at informantene føler seg passet på av sine naboer:

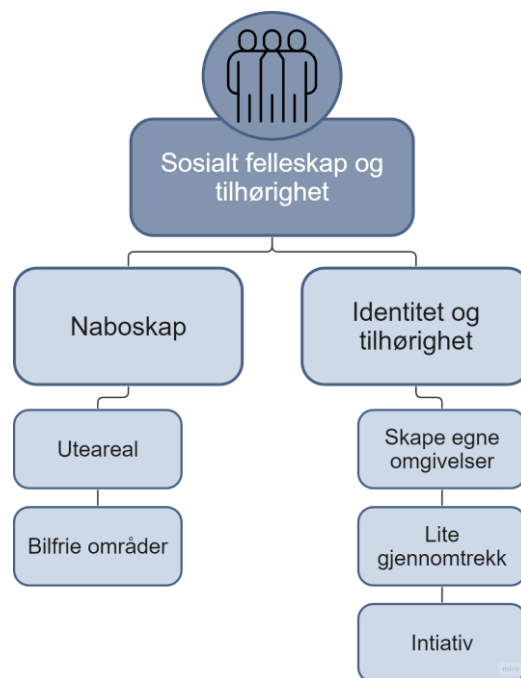
«Det handler jo om bymiljø, det handler jo mer om sosiale forhold, ikke sant. Men jeg synes ikke Trondheim er en utpreget trygg by. Men jeg synes det er bedre å bevege meg på plasser hvor det er mye folk da» (Rita, 17.01.24)

«Ja, vi føler oss ganske trygge, egentlig. Fordi man kjenner sine naboer. Og det bidrar jo til trygghet. At man vet, de som bor der, de kjenner oss. Det er jo litt sånn når barnet springer rundt, at alle kjenner mine barn. Og så alle ser litt etter hverandre, føler jeg i hvert fall» (Sara, 18.01.24)

Gjennom fysiske tiltak som et underjordisk garasjeanlegg og god belysning er området lagt til rette slik at det oppleves som trygt for folk i alle aldre. I tillegg bidrar det sosiale miljøet til at intervjudeltakerne føler seg trygge. De opplever at naboene passer på hverandre og ser til at alle har det bra. Dette kan trekkes sammen med neste tema som er sosialt felleskap og nabolagsfølelse.

4.3 Sosialt felleskap og nabolagsfølelse

Det tredje temaet som gikk igjen under intervjuene var hvordan offentlig rom kan bidra til sosialt felleskap og nabolagsfølelse. Beboerne på Lilleby har et uteareal som er enkelt å bevege seg i og dette kan føre til følelse av naboskap. Sara forteller at man drar kjensel på naboene sine når man møter dem på vei til butikken, på busstoppet eller i garasjen. Intervjudeltakerne beskrev også hvordan et nabolag kan skape identitet og eierskap.

Figur 10 illustrerer hvordan offentlige uterom kan bidra til et sosialt felleskap og følelsen av tilhørighet

To av deltakerne sier at utearealene er en naturlig møteplass for folk i samme livssituasjon som en selv, fordi man ofte ender opp å prate med andre foreldre når barna er ute og leker:

«Og der treffer vi naboer og venner, altså mange naboer har blitt ganske gode venner av oss, og det er veldig enkelt og sånn lowkey. Ja, skal vi møtes her i Sandkassen og leke litt, eller skal vi skli litt, og så treffes man der.» (Sara, 18.01.24)

«Barna på sommerstid løper inn og ut av alle husene som om det er et svært kollektiv. Barnekollektiv, ikke sant. Det er en helt magisk atmosfære, og alle voksne står opp for hverandre, og barna er trygge overalt. Sånn er det på Lilleby, helt rått» (Henrik, 19.01.24)

Noen av intervjupersonene reflekterte også rundt hva som skal til for et godt fellesskap og en tydelig nabolagsfølelse. En av deltakerne forteller at de bilfrie uterommene gjør at folk går eller sykler rundt, og det fører til at man etter hvert kjenner igjen folk og sier hei:

«Og så blir man jo også veldig enkelt kjent med folk, for man begynner å se folk igjen og igjen og igjen. Så plutselig sier man «Å, har jeg sett deg før?» Det er ikke så mange som bor her. Det føles fortsatt lite nok at man gjenkjenner deg.» (Sara, 18.01.24)

Tre av intervjudeltakerne som bor utenfor Lilleby forteller at de har opplevd at nabolagsfølelsen ikke får satt seg fordi det er mye gjennomtrekk. Dersom et område består av mange små leiligheter og hybler, bor ikke folk der like lenge, og man får ikke samme tilhørigheten til nabolaget sitt. I bydeler hvor det er større hus og leiligheter bor folk lengre, og dette gjør at man tar med ansvar for stedet man bor:

«Det er jo det at det er sånn på Lademoen at man sliter med at det er mye små leiligheter og at en god del av det er jo hybler, og at det medfører jo en gjennomtrekk i bomiljøet, da. Sånn at de ikke får satt seg» (Nils, 16.01.24)

Rita trekker frem at det er viktig å få eierskap til gaten sin. Hun forteller at dersom folk får bestemme over egne omgivelser, vil man føle seg mer velkommen. Her trekker hun spesielt frem hvordan Lademoløftet har bidratt til at folk har hatt mulighet til å plante egne planter i gatene, for å få mer eierskap til gaten sin. Janne påpeker også at det er viktig å ta initiativ til å bidra til fellesskapet. Hun har jobbet aktivt for Lademoen gjennom et prosjekt som kalles Lamo-Løypa, som er et miljøinitiativ hvor man samles i nabolaget for å plukke søppel. Dette prosjektet er mye av grunnen for at hun fremdeles bor i Trondheim:

«Og det ble jo prøvd i noen forbindelse med det Lademoløftet, og det synes jeg var en kul ting. Bydrift kom da med planter og kasser og frø, nettopp med tanke på at folk på Lademoen skulle føle et eierskap til gaten sin.» (Rita, 17.01.24)

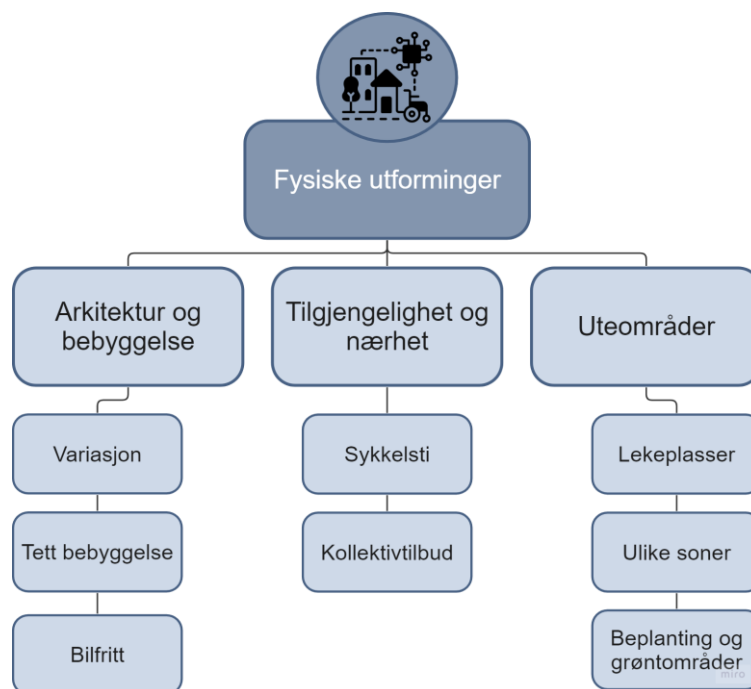
«Så på kort tid så utviklet Lamo-Marked seg til å bli noe som heter Lamo-Løypa. Hvor vi da begynte å jobbe med kart. Og jeg kan bare hoppe litt tilbake til det her med hva

som gir meg den tilhørigheten da. Det er jo litt dette at stundet da jeg gjorde det, er på en måte den siste grunnen til at jeg gidder å være i Trondheim.» (Janne, 17.01.24)

Alle deltakerne trekker frem at det er viktig med et godt nabolag. Det gjør at man føler eierskap til området man bor i, og det er mer sannsynlig at man vil ta vare på det. Området på Lilleby er utformet slik at man må gå forbi folk, og dette gjør at man etter hvert drar kjensel på naboene sine. Deltakernes opplevelser av området fysiske utforminger er beskrevet i neste delkapittel.

4.4 Fysiske utforminger og kvaliteter

Under intervjuene snakket alle deltakerne hvordan fysiske omgivelser bidrar til å skape gode eller dårlige uterom. Felles for alle informantene var at de nevnte god variasjon i form av arkitektur og bebyggelse. Tilgjengelighet i form av busser, sykkelstier og gåavstander er også noe som trekker uteområdene opp for beboerne. I tillegg nevner flere av intervjudeltakerne hva de liker med de ulike uteområdene på Lilleby.

Figur 11 illustrerer hvordan deltakerne opplever de fysiske omgivelsene på Lilleby

Det at området består av en god blanding av leiligheter og rekkehus gjør at beboerne på Lilleby føler at området er koselig og hyggelig å bevege seg i. På Lilleby finnes det både rekkehus, eldre restituerte hus og ulike variasjoner av leilighetskomplekser. Dette mener informantene gir et variert uttrykk, og at det ikke blir så kjedelig å oppholde seg i uterommene:

«Og her liker jeg jo variasjon. Du vet det er kanskje en to og tre etasjes rekkehus midt i denne» (Nils, 16.01.24)

«Det som jeg liker også da, i tillegg, det er at det varierer. I forhold til bygningsvolumer og plasser og...Så ikke alt er for eksempel like høyt. Dersin alt er fire etasjer høyt eller fem. Så hadde det vært litt kjedelig» (Fredrik, 17.01.24)

«Og det som er bra med det området der er jo det at, når vi snakker om arkitektur da, og kunne slå seg litt løs, så er jo det et område hvor det er muligheter for å gjøre det» (Rita, 17.01.24)

I tillegg til variasjon i form av bygninger, beskriver mange av intervjudeltakerne at de liker at det er variasjon i form av ulike ute-soner, lekeplasser og beplanting. Både Kari, Sara og Henrik trekker frem at det er mange forskjellige lekeplasser som passer til barn i ulike aldre, og at det finnes områder hvor det er satt opp bord og griller som man kan brukes til for eksempel bursdag. Deltakerne som bor på Lilleby sier også at de liker at det er et grønt område med variasjon i planter og trær:

«Jeg synes at de har veldig flinke anleggsgartnere knyttet til dette Lilleby-området. Det er mange fine, små grønne soner som er fint beplantet, og det er ikke bare det aller billigste for å få en busk. De planter litt ordentlige trær, og det er veldig varierte sorter og mye fin blomstring på sommeren ifra tidlig vår til sent på høst. Så det er litt gjennomtenkt.» (Kari, 17.01.24)

«Det med lekeplasser synes jeg er veldig fint. Og det er mange ulike lekeplasser, så man kan gå fra et sted til det neste.» (Sara, 18.01.24)

Nærhet trekkes frem som en positiv kvalitet i området. Fire av deltakerne nevner at beliggenheten til Lilleby gjør at det lett å bruke både byen og andre områder i nærheten, som for eksempel City Lade. Det er kort vei til bussen og en ny sykkelsti som gjør at det er lett å komme seg rundt. I tillegg er det korte gåavstander til både Trondheim sentrum og natur, noe som gjør at man ikke er like avhengig av bilen:

«Har veldig kort vei til bussen. Har veldig kort vei til butikker og polet. Og jeg kan gå til byen, eller sykle. Det blir jo etablert noen sykkelveier langs her. Og det er greit å sykle innover her og innover her også. Nærhet» (Martin, 12.01.24)

«Det er jo ikke langt til kaffe her. Vi har City Lade oppå der, fem minutter å gå. Og der er det jo restauranter, også er det noe borti her. Og så er det noe borti her.» (Fredrik, 17.01.24)

Av intervjudeltakerne som bor på Lilleby, sier alle at det er veldig bra at området er utformet slik at det er bilfritt. Parkeringsplassen er under bakken, som gjør at det er mulig å skape grønne uterom. Samtidig trekker noen av deltakerne frem at det kan være problematisk med gjester og gjesteparkering. Både Rita, Fredrik og Sara tar opp dette problemet. Gratisparkeringen i Stjødalsveien varer i to timer, og det er ofte fullt. Alternativt må gjester parkere tre timer på City Lade. Dette gjør at de opplever at det kan være vanskelig å få gjester som må komme med bil:

«Også for parkeringene var det vanskelig. Når man vil komme hit er det vanskelig å parkere gratis, for eksempel. Du kan parkere i tre timer på City Lade, og så i to timer i Stjødalsveien. Men ellers synes det er ingen alternativer. Da må du betale eller du får bort. Så det er sånn 600 kroner bort, eller? Så det er veldig dyrt å komme på besøk og bare leke litt, tenker jeg.» (Sara, 18.01.24)

To av deltakerne, som selv ikke bor på Lilleby, beskriver hvordan fysiske utforminger bidrar til at man føler seg innestengt og fremmedgjort. Nils bruker området til turgåing, mens Rita må dit for å hente posten. I et spørsmål om hvordan Rita bruker området forteller hun at hun helst unngår å bruke Lilleby området fordi hun syntes det er ukoselig og stygt. Hun kaller for eksempel utsiden mot Mellomveien «en vegg av støv», og sier at det er «menneskefiendtlig arkitektur». I oppveksten syntes hun at Trondheim hadde en spesiell himmel, men hun føler at denne nå bygges inn.:

«Og en annen ting som jeg husker, når jeg vokser opp så synes jeg litt sånn, himmel, det er noe eget med lyset i Trondheim og himmel i Trondheim. Den derre åpne store himmel. Og jeg har også hatt venner av meg, og mange venner som kommer fra andre byer, som kommenterer at det er så fint i Trondheim, det er så mye himmel i Trondheim. Og spesielt oppå Lade, så er det mye himmel. Og det de driver med er å bygge inn himmel.» (Rita, 17.01.24)

Nils forteller at han liker gå turer på Lilleby for å se på utviklingen av området. Han peker på at det ikke har blitt laget noen siktlinjer i området, og det gjør at han opplever området som innestengt. Nils mener at det er mange gode kvaliteter i området, men at det bygges alt for tett, slik at man ikke kan se ut av området. Det er særlig ett området han misliker, og det er krysset

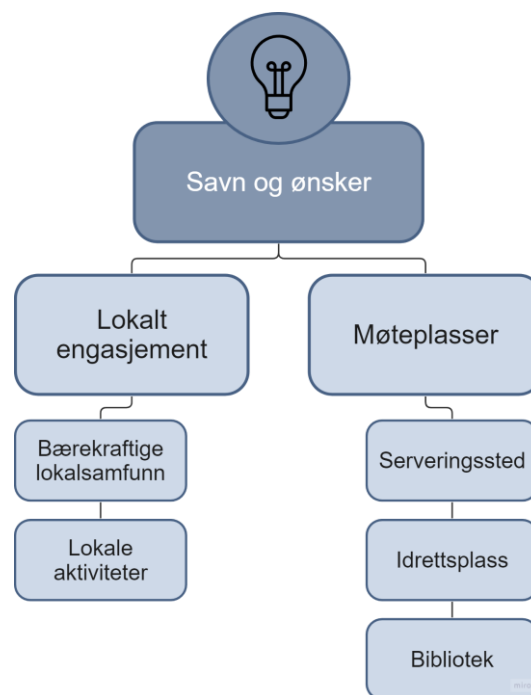
utenfor Lilleby Triangel. Tidligere hadde det vært fjordutsikt fra dette området, men den har nå blitt bygget igjen:

«Det som heter Lilleby Triangel, tror jeg, der vi sto i krysset først, effekten mot fjorden som vi en gang så, jeg synes det er det verste. Jeg synes det er det verste. Du ser inn i en vegg uansett hvor du snur deg. Og det synes jeg er veldig trist. Du har ikke noe med himmelretninger " . Men altså, det er uansett hvor du er i dette området her, så er du innstengt.» (Nils, 16.01.24)

Intervjuene tyder på at folk stort sett er fornøyd med utformingen av Lilleby. Det er variasjon i bebyggelsen, ulike soner og en gjennomtenkt grønnstruktur. Området er lett tilgjengelig, og man kan enkelt kommes seg rund. Likevel er det to av intervjudeltakerne som peker på at det bygges for tett, noe som gjør at man kan føle seg innestengt i uterommene.

4.5 Savn og ønsker fra lokalsamfunnet

Under intervjuene ble deltakerne spurt om det er noe de savner i området, eller om det er noe de skulle ønske var annerledes. Beboerne på Lilleby sier at de stor sett er fornøyd med området. Likevel var det et gjennomgående tema at beboerne på Lilleby savner en møteplass, enten om det er en kafe, en fotballbane, bibliotek eller et sykkelverksted. Selv om det finnes mange grønne områder å oppholde seg, er det ikke like mange steder man kan møtes innendørs.

Figur 12 Illustrerer savn og ønsker som trekkes frem av intervjudeltakerne

På Lilleby har de hatt Michelin-restauranten Credo, og bistroen Jossa, men den er for eksklusiv til å stikke innom og ta en kaffe. To av deltakerne forteller at Jossa fra tid til annen har hatt pop-up bakeri, og det da har vært lange køer utenfor. Henrik forteller i intervjuet at dette tyder på at folk på Lilleby ønsker et lavterskeltilbud til en kaffe og litt prat. Også Martin, Kari og Sara forteller at de ønsker seg en cafe hvor folk kan møtes:

«Og noen ganger er det litt sånn pop-up-bakeri også nå på søndager. Det er jo i alle fall populært, da. Så står jo folk i kø helt fra kassa lengst inn i lokalet på Jossa og ut til det grønne, liksom, på plenen der. Så lang kø blir det liksom, på søndagene, for at folk vil ha bolle og snack på turstien sin, ikke sant? Helt magisk» (Henrik, 19.01.24)

«Det jeg også synes vi mangler, er kanskje en sånn vanlig kafé her. Jeg sa jo at Credo er så fancy, og i Jossa er det ikke vanlig kafé, og det er ikke så koselig, du kan ikke sitte her på en sofa og bare kose deg og drikke kaffe» (Sara, 18.01.24)

«Du må ha noe mer, en plass hvor folk treffes og kanskje bli kjent med hverandre. I beste fall se på andre da. Ja det er viktig. Se at du har folk rundt deg og nikke litt. Og selv om du ikke kjenner en navn og sånn så...» (Martin, 12.01.24)

Møteplasser er noe som går igjen hos nesten alle deltakerne. Det trekkes frem at disse møteplassene gjerne kan ha arrangementer og bidra til at det skjer noe i bydelen. Martin og Nils sier at de savner flere ballplasser og steder ungdom kan møtes. Det trekkes også frem at et bydelsbibliotek som tar initiativ og arrangerer ulike arrangementer, eller leier ut utstyr hadde vært fint å ha i nrområdet. Janne sier at det er veldig viktig at det skjer noe i uterommene, og sier at ildsjeler som hun selv er villig til å få ting til å skje. Hun savner imidlertid mer støtte av kommunen for å få i gang prosjekter og arrangementer som kan bidra til felleskap:

«Man må jo ut av bydelen for å oppsøke idrettslag. Og for vår del er vi nå oppe i Rosenborg på idrettslaget Trond. Og det er jo et samlingssted, og vi treffer jo folk, forskjellige venner, på utsida av skolene. At det er en møteplass, en arena for det. For det er jo viktig, da» (Nils, 16.01.24)

«Samtidig var det jo noen som jobbet veldig intenst for at det skulle bli bydelsbibliotek. Og det har jo vært helt fantastisk, for bibliotekene nå, de leier jo ut alt fra verktøy til skøyter, og er jo fantastiske samlingssteder.» (Kari, 17.01.24)

«Det må mer aktivitet i gatene, og det er ikke nok med to ganger i året at vi har en nabolagsdugnad, og det har jeg sagt til Bydrift og til Lademosatsningen at jeg er her, fordi jeg kan godt sørge for et arrangement i måneden. Jeg kan ta ansvar for å sette det i gang, og at vi knytter det opp mot aktivt nabolagskap.» (Janne, 17.01.24)

Nils sier at han ønsker at de store private områder boligområdene, som for eksempel Lilleby, skal bidra mer inn mot byen, i form av nye møteplasser. Janne gir også uttrykk for at hun ønsker at alle som bor i et boligområde bidrar mer til felleskapet. Hun mener man god byutvikling foregår lokalt og at det er viktig å ta de som allerede bor der betraktning når man skal bygge nytt. Rita, som heller ikke bor på Lilleby, forteller at man kan føle seg maktesløs og overkjørt i nye utviklingsprosjekter, og at det derfor er viktig med medvirkning:

«Man føler jo seg så fullstendig maktesløs og overkjørt, og det er jo det som er provoserende.» (Rita, 17.01.24)

«Og så er det også det at vi skal ikke skvise ut de som bor der, med å gjøre alt nytt. Men vi må heller finne en måte å tilpasse på det.» (Janne, 17.01.24)

Til slutt fremhevet Sara at hun savnet fokus på bærekraft. Hun sier det snakkes mye om bærekraft og grønn omstilling, men kan ikke se så mye av det. Når man bygger nye boligområder, bør man se mer helhetlig og tenke over hvordan folk skal kunne leve mer bærekraftig i fremtiden. Hun mener man kan finne grønnere løsninger, med å skape egne mikrosamfunn som kan være mer selvstendig:

«Men det er jo så viktig i et urbant miljø at man tenker litt mer helhetlig, hvordan skal folk trives også i fremtiden? Hvordan skal man fortsette med det? Man kan jo ikke bygge, bygge, og så faller alt ned for det er dårlig kvalitet. Nei, men hvordan kan vi kanskje, jeg vet ikke, utvikle sånne mikrosamfunn?» (Sara, 18.01.24)

Hun syntes det skulle vært regler for hvordan man skulle spart mer på strøm og varme, og at det burde vært solpanel på husene eller egenprodusert vindkraft i området. Hun savner høyere krav til kvalitet hos de som bygger hus, når de skal tjene så mye penger. Her trekker hun frem eksempler som at hun skulle ønske det var trippelglass på vinduene istedenfor dobbelt glass, fordi hun opplever at det er kaldt i rekkehuset hennes.

Dette kapittelet har belyst folks opplevelser av Lillebyområdet. Jeg har trukket frem fem hovedtema som har gått igjen under intervjuprosessen. I det neste kapittelet skal jeg diskutere

de to problemstillingen opp mot oppgavens analytiske funn og de teoretiske perspektivene på offentlige rom. Etter dette skal jeg komme med en avslutning og konklusjon på oppgaven.

5.0 Muligheter og utfordringer i den kompakte byen

5.1 Et tettere Trondheim

På verdensbasis ønsker flere og flere mennesker å flytte til byen. Samtidig som man ser at byene står for en betydelig del av dagens klimagassutslipp. Denne utviklingstrenden finner man også i Norge, hvor urbanisering fører til større og større byer (FN-sambandet, 2023). For å hindre at denne trenden skal føre til økte klimagassutslipp og tap av ytterlige biologisk mangfold, ønsker regjeringen fortette byene innenfor eksisterende areal (Hanssen, et,al, 2018, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Man ønsker å skape bærekraftige byer som tar vare på den miljømessige, sosiale og økonomiske utviklingen. Den kompakte byen blir sett på som løsningen for å tilpasse urbaniseringstrenden, samtidig som man ivaretar bærekraftig utvikling (Hanssen et.al 2018). De viktigste planmyndighetene finner man på kommunalt nivå. Derfor må man se på den enkelte kommune for å undersøke hvordan det planlegges etter Plan- og bygningsloven (Hanssen & Saglie, Norsk byromspolitik, 2021).

5.1.1 Den bærekraftige byen

I Trondheim kommunes arealdel fra 2012-2024 trekkes fortetting frem som den viktigste målsetningen (Trondheim kommune, 2010). Dette målet videreutvikles også i byutviklingsstrategien frem mot 2050 (Byplankontoret, 2020). Det er mange fordeler som trekkes frem når det argumenteres for den kompakte byen. Hovedargumentet fra kommunen er først og fremst at det skal bidra til en bærekraftig byutvikling. Dette argumentet støttes av Hanssen et.al (2018) som skriver at fortetting av byer vil føre til mindre klimagassutslipp. Når man har alt man trenger lett tilgjengelig, har man ikke lengre behov for bil. I tillegg vil også kommunene legge til rette for bedre nettverk av kollektive transportmuligheter (Hanssen, Hofstad, Saglie, Næss, & Røe, 2018). Lilleby er et område med sentrumsformål, noe som betyr at området skal bestå av høy tetthet, gode tilbud og varierte muligheter. Da arealplanen fra 2013 ble vedtatt, var ikke kollektivtilbudet på Lilleby tilstrekkelig. I videreutviklingen av området ble det derfor stilt et krav om at dette skulle forbedres (Trondheim kommune, 2013a). I dag ser man at området har flere gode transportmuligheter gjennom gang- og sykkelveier og et rikt kollektivtilbud. Innbyggerne forteller at nærheten og tilgjengeligheten gjør at de velger å la bilen stå. I undersøkelsen forteller fire av deltakerne at det er kort vei til buss, gangveier og sykkelstier, noe som gjør det lett å bruke tilbudene i nærheten. Nærheten som kommer med den

kompakte byutviklingen er viktig både for innbyggernes trivsel, men også for kommunens miljøperspektiv.

En annen fordel med kompakt byutvikling er at man har muligheten til å utnytte allerede eksisterende arealer innenfor tetthetsgrensen (Hanssen, et.al, 2018). Lilleby er et tidligere industriområde som er omarbeidet til et boligformål. Ved å bruke arealene som allerede finnes i byen, slipper kommunen å bygge utenfor den eksisterende bystrukturen. I tillegg gjør arealutnyttelsen at det er lettere å oppfylle Plan og- bygningslovens krav om bærekraftig utvikling. I loven står det at man skal verne om, og bruke ressurser på en måte som sikrer fremtidige generasjoner (Solvik, Falkanger, & Reusch, 2023). Når man utnytter eksisterende arealer, kan man samtidig verne om skog, matjord, myr og andre naturområder. Det biologiske tapet vil være større dersom det bygges utenfor tetthetsgrensen. På denne måten kan man sikre naturressurser og hindre at byen spres (Hanssen, et.al, 2018, Trondheim kommune, 2013a). Til tross for at Hanssen et.al (2018) og andre planmyndigheter presenterer flere grunner for at den kompakte byen er et viktig miljøinitiativ, forteller en av intervjudeltakerne at hun savner fokuset på bærekraft. Hun vil gjerne se mer helhetlige løsninger hvor hver bydel kan være mer selvforsynte som et slags mikrosamfunn hvor det er enkelt for folk og leve bærekraftig. Hun peker på at en bærekraftig byutvikling handler om mer enn tette boligområder. Det er viktig å se bærekraft i et større bilde, og huske de sosiale aspektene med bærekraftbegrepet. Dette kan man trekke sammen med velværetilnærmingen som ser på hvordan våre fysiske omgivelser påvirker vår levestandard. I følge (Haybron, 2011) kan godt planlagte byområder forme hvordan man lever livene våre. Dersom man skaper steder hvor det er attraktivt å leve bærekraftig, vil folk mest sannsynlig ønske å leve mer bærekraftig liv. Dette kan for eksempel være at man legger til rette for egenprodusert mat, lokalprodusert strøm og at man har egne verksteder. Ved å trekke inn velværetilnærmingen kan man se den kompakte byen i et individualistisk perspektiv, og dermed legge til rette for bærekraftige mikrosamfunn.

5.1.2 Hvem er den kompakte byen for?

I en kompakt by er det ikke rom for store eneboliger. I stedetfor må man bygge blokker og rekkehus for å spare plass. I et miljøperspektiv vil dette være en fordel fordi rekkehus og leilighetskomplekser har mindre varmelekkasje enn eneboliger. Slik kan byene spare energi på oppvarming (Hanssen, et.al, 2018). Til tross for at det er miljømessige fordeler med tett bebyggelse, trekker veilederen for byrom (2013) frem noen utfordringer det er viktig å ta hensyn til i kompakt byutvikling. Fortetting kan nemlig gå utover viktige kvaliteter som utsikt,

solforhold og uteområder (Trondheim kommune, 2013a). I undersøkelsen gjort av de som bruker Lilleby-området trekkes dette frem. En av deltakerne forteller at området gjør at han føler seg innestengt. Han mener det bygges for tett, og at alle blokkene hindrer siktlinjer ut mot for eksempel fjorden: «Du ser inn i en vegg uansett hvor du snur deg» (Nils, 16.01.24). Dette perspektivet deler en annen deltaker som forteller at hun unngår området fordi det oppleves som menneskefiendtlig.

Veilederen til Trondheim kommune trekker frem et annet problem, det er at for mange nye boligområder kan føre til klasseskiller. Dersom det kun bygges små og dårlige boliger, kan dette føre til en slags slumeffekt (Trondheim kommune, 2013a). Dette viser seg imidlertid å ikke være problem på Lilleby. Her ser man heller en motsatt effekt, hvor området trekker til seg folk med mye ressurser. Til tross for at det er varierte boligstørrelser, forteller noen av deltakerne at de opplever at ikke hvem som helst har råd til å bo i området, og at området mest tilgjengelig for folk med nok midler og egenkapital. Andre intervjudeltakere opplever på den andre siden at det er et område med en god blanding av folk i ulike aldre og med ulike nasjonaliteter.

Et mål med den bærekraftige byen er at alle skal ha tilgang på den, men dette kan vise seg å være en utfordring. Saglie et.al (2018) skriver at man ikke kan ta for gitt at byen er for alle, fordi det er så mange ulike forhold som påvirker den. I nyere tid har man for eksempel sett at private aktører har tatt større og større plass i byutviklingen, noe som kan påvirke de sosiale forholdene i byen. Private aktører, som ofte står bak boligprosjekter, ønsker å skaffe seg profit, og fortetting er en mulighet for å skaffe seg økonomisk gevinst. Slik kan prisene trekkes opp, og færre og færre har råd til bolig i byen (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018). En av deltakerne forteller at byutviklingen kan bidra positivt til hele lokalmiljøet rundt Lilleby, som for eksempel på Lademoen. Dersom det flytter inn masse ressurssterke folk, vil dette ha positive ringvirkninger. Det vil oppstå en verdiøkning eller en «miljømessig opprydding» (Henrik, 19.04.24) i hele området. Det kan være en fordel for beboerne på Lilleby at området rundt øker i verdi, fordi dette kan føre til mindre kriminalitet. Som påpekt innledningsvis er Lademoen et område som har vært preget av kriminalitet og rus. Kommunen har derfor satset stort for å oppgradere dette området. Tre av informantene mine på Lilleby fortalte for eksempel at de har opplevd innbrudd. En annen forteller at hun har sett kjøp og salg av narkotika i områdene rundt Lilleby. Likevel anser ikke intervjudeltakerne dette som et stort problem, og det er ikke typisk for studieområdet. Det er viktig at alle typer mennesker bor i byen dersom den skal være levende og mangfoldig (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018). Byplanleggere må hele tiden ta stilling hvilke krefter som driver byutviklingen. Både utbyggere og kommunen ønsker fortetting, men

dette kan være av forskjellige grunner. Den ene siden ønsker økonomisk gevinst og den andre siden ønsker å sikre en bærekraftig utvikling. Saglie et.al (2018) skriver imidlertid at det norske verdigrunnlaget basert på fellesskap og tillit kan hindre en profittdrevet utvikling. Det er derfor viktig at planmyndighetene legger tydeligere regler og føringer for hvordan byen skal se ut og hvem som skal ha tilgang på den.

5.2 Tette byer og gode uterom - som hånd i hanske?

Som skrevet tidligere trekker Trondheim kommune frem noen utfordringer som kan oppstå når man fortetter byen. Folk kan få dårligere utsikt, mindre solforhold og færre uteområder. En løsning kommunen trekker frem for disse utfordringene, er å skape gode offentlige rom. Dersom det er tilstrekkelig med felles byrom, vil man ikke lenger ha et like stort behov for egne private utearealer (Trondheim kommune, 2013a). Sirwoy (2018) skriver at man i løpet av de siste tiårene har sett tap av den sosiale samhandlingen som kan utspille seg i byrommene. Privatiseringen av byutviklingen gjør at samfunnets sosiale forskjeller blir tydeligere og at samlende aktiviteter som for eksempel musikk, ballspill og kollektive fester blir nedprioritert. Den nyliberalistiske vendingen i byutviklingen har ført til at private aktører ofte eier, bygger og utvikler byen, mens kommunen stiller krav gjennom planmessige føringer (Sirowy, 2018). Selv om Sirwoy (2018) beskriver et tap av offentlige rom, er slike likevel høyt prioritert i Trondheims overordne strategier. (Archater, Nilsen, Fagerli, & Vollan, 2012). I denne delen av diskusjonskapittelet undersøker jeg hva kommunen beskriver som er gode byrom, og i hvilken grad kan man se at disse føringene utspiller seg på Lilleby.

5.2.1 Offentlige rom for alle?

For at den kompakte byen skal være levende og mangfoldig, må det planlegges for byrom som er lett tilgjengelige og inkluderende for alle (Hanssen & Millstein, 2021). Tidligere skrev jeg om hvordan den nyliberalistiske vendingen kan påvirke hvem som har muligheter for å bo i byen (Saglie, Hofstad, & Hanssen, 2018). Dette kan også gjelde for hvem som har tilgang på byrommene. Planleggingsteorier ser på hvordan demokratiet og ulike maktforhold utspiller seg i offentlige rom. Sirwoy (2018) skriver at en forutsetning for rettferdige byrom, er at alle har muligheten til å bruke de. Hvem som har tilgang på rommene påvirker nabolaget og de sosiale relasjonene som skapes der. I samfunnsdelen var et av hovedmålene at innen 2020 skal Trondheim være en inkluderende by, som blant annet betyr at man legger til rette for stimulerende og ukjente møter. For å nå dette målet er det viktig at uterommene er tilrettelagt

for alle, uansett bakgrunn (Trondheim kommune, 2010). Ut fra dette kan man argumentere for at Trondheim kommune beskriver gode byrom som inkluderende byrom. Dette gjenspeiles blant annet i reguleringsplanene til Lilleby, hvor det er satt av store områder til felles utearealer som skal være tilgjengelige for alle, uansett alder, sosial bakgrunn, økonomiskstatus og kjønn (Byplankontoret, 2014). I miljøprogrammet til Lilleby står det at området skal bidra til å skape et attraktivt nærmiljø for hele byen, og ikke bare for dem som bor der (Størseth, 2013).

For å bedømme om kommunen har klart å skape inkluderende uterom på Lilleby, tar jeg utgangspunktet i resultatene fra intervjuene. Selv om de åtte informantene ikke er representative for hele Trondheims befolkning, kan de bidra med et innblikk i hvordan området brukes av ulike mennesker. Intervjudeltakerne representerer ulike aldersgrupper, og alle bruker området på ulike måter. Dette tyder på at området er tilrettelagt for ulike aktiviteter og bruksområder til ulike livsfaser. Kari forteller for eksempel at det er flere steder som passer seg til avslapping, mens både Sara og Henrik forteller at de pleier å ta barna sine til lekeplassene. Kari og Fredrik forteller også at de pleier å bruke områdene sammen med barnebarna sine. Svarene fra intervjuene indikerer også at området brukes av folk som ikke bor på Lilleby. Både Martin og Nils, som selv ikke bor på Lilleby, forteller at de bruker omgivelsene. Nils liker å gå gjennom på tur, og Martin liker å bruke området dersom det avholdes kulturarrangementer der. I tillegg trekkes det frem at de nylige nedlagte restaurantene Credo og Jossa har bidratt til at mange mennesker har besøkt byrommet. Kun en av deltakerne forteller at hun ikke bruker området, men dette er ikke fordi Lilleby ikke er fysisk tilgjengelig for henne, men fordi hun syntes det er et uattraktivt område å oppholde seg i. Basert på intervjuene kan man si med at studieområdets offentlige rom i stor grad er åpent for alle som ønsker å bruke det. Det oppfattes som inkluderende og det finnes aktiviteter for ulike aldre.

5.2.2 Attraktive byrom

Selv om byrommene oppleves tilgjengelige og inkluderende for alle, betyr ikke dette nødvendigvis at de blir brukt. Allerede på 1950-tallet problematiserte Jacobs (1958) at nye utbygginger kan føre til at det sosiale livet på gatene reduseres. Ut fra dette problemet er man som planlegger nødt å stille seg spørsmålet om hva som skal til for at de offentlige rommene faktisk blir brukt? For å få svar på dette kan man undersøke hva mennesker liker og ikke liker i offentlige rom (Sirowy, 2018). I denne undersøkelsen har jeg stilt intervjudeltakerne spørsmål om dette. Svarene kan gi et innblikk i forholdet mellom de fysiske utformingene og det sosiale livet som utspiller seg i uterommene på Lilleby.

En fellesnevner for alle deltakerne er at de setter pris på varierte uterom. Blandingen av ulike leilighetskomplekser og rekkehus gjør at det området føles hyggelig, i motsetning til områder hvor all bebyggelsen er lik. Svarene fra intervjudeltakerne kan bygge under argumentet til Jacobs (1958) om at mennesker liker arkitektonisk variasjon i de offentlige rom. Når bygningene er varierte, kan området oppleves mer spennende og attraktivt å være i. Whyte (1980) argumenterte også for at mennesker liker seg best i byrom som har et variert tilbud. Han trekker særlig fram områder hvor de tilbyr enkle aktiviteter som ikke er for kostbare, som for eksempel lek, hvile og sosialt samvær. Her gjelder det særlig aktiviteter som handler om å sette seg ned og spise eller drikke noe, enten det er på en kafe, eller med en medbrakt matpakke på en benk. (Sirowy, 2018). Beboerne på Lilleby opplever variert tilbud som passer for folk i alle aldre. Det er mange forskjellige lekeplasser og soner. Det er et hagelag, som gjør at man kan dyrke egne planter, og det er satt opp griller, bord og benker man lett kan sette seg ned på. Det eneste intervjudeltakerne uttrykker at de savner er et tilbud som kan tilby enkel servering. Credo og Jossa har blitt lagt ned, og de fleste deltakerne ønsker at lokalene kan komme felleskapet til gode, som for eksempel en kafe eller et bibliotek. Dette trekker flere av deltakerne frem som noe de ønsker. Analysen fra intervjuene tilsier at variasjonen gjør at man trives bedre i uterommene. Et variert tilbud er også viktig å prioritere for kommunen. I byutviklingsstrategien står det at gode byrom skal bestå av et variert tilbud av arkitektur og grøntområder, samt et variert tilbud av varer og tjenester (Byplankontoret, 2020).

5.2.3 Hvordan prioritere byens grønne lunger?

En av grunnene til at det er mulig med denne store variasjonen av tilbud på Lilleby, er at kommunen har ført en streng parkeringspolitikk. I de planmessige føringene er uterommene høyt prioritert og alle beboerne skal ha tilgang på møteplasser og gode grøntområder (Archater, Nilsen, Fagerli, & Vollan, 2012). Ideen om den kompakte byen skal ikke ødelegge for byens grønne lunger. Kommunen sier at disse er under et stort press under fortettingen av byen (Trondheim kommune, 2013a). Et av tiltakene som har blitt gjort for å ivareta de grønne lungene i byen, er at grøntområder skal prioriteres fremfor parkeringsplasser. Lilleby kan anses å være et godt resultat av denne politikken, hvor det har blitt plassert parkeringsplasser under bakken.

Et stort bilfritt areal åpner opp for muligheten til å skape de ulike variasjonene man finner på Lilleby. I tillegg fører det til en sosial infrastruktur i området. I reguleringsplanen er det underjordiske parkeringsanlegget planlagt slikt at man kan ha alle uterommene på bakkeplan. Dermed kan det lettere tilrettelegges for folk i alle aldre (Byplankontoret, 2014). Det bilfrie

grøntområdet trekkes flere ganger frem under intervjuene. Både de som bor, og de som ikke bor på Lilleby forteller at de liker godt at området er bilfritt. Dette skaper en trygghet i området, fordi man slipper å tenke på biler. I tillegg gjør det at man tar beina fatt og går til butikken, bussen eller parkeringsplassen. En av deltakerne sier at dette fører til at man møter på flere folk og etter hvert kjenner igjen naboene sine. Parkeringstiltaket og den kompakte byen kan også være positivt i et folkehelseperspektiv. Dette tvinger folk til å gå mer, og man velger beina fremfor bilen (Trondheim kommune, 2013c). Det eneste intervjudeltakerne trekker frem som negativt med parkeringsløsningen, er at det er for få gjesteparkeringer. Man kan kun parkere to timer av gangen i Stjødalsveien, og det kan derfor være problematisk å ha gjester som kommer med bil. Selv om dette kan være en ulempe for noen av gjestene, kan det argumenteres for at dette gjør at folk tar mer buss. Poenget med den kompakte byen er at den skal redusere klimagassutslipp. Tiltak som mindre parkeringsplasser fører til at folk må benytte andre transportmuligheter, og man har muligheten til å skape de grønne uterommene som folk setter pris på.

5.3 Det gode liv i den kompakte byen

Så langt har jeg diskutert fordelene og ulempene med den kompakte byen. Jeg har diskutert hvorfor den kompakte byen kan bidra til bærekraftig utvikling, og hva dette gjør med innbyggerne i byen. Videre har jeg diskutert hva som skjer med de offentlige rommene når man skal bygge tett, og hva intervjudeltakerne syntes om de offentlige rommene som i dag er å se på Lilleby. Til slutt i denne diskusjonsdelen skal jeg diskutere hvordan de offentlige rommene i den kompakte byen kan påvirke enkeltindividas velvære. Hvordan kan et sted og et nabolag bidra til at mennesker har det godt med seg selv, og lever et lykkelige liv?

Well-being har blitt et begrep som de siste årene har tatt større plass i politikk og planlegging. Velvære kan bli sett på som en tilnærming for hvordan man skal planlegge for enkeltindividets velstand og trivsel. Istedenfor å planlegge for økonomisk vekt og økte verdier, velger man heller å planlegge for at enkeltmennesket skal få et best mulig liv (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016). Selv om dette begrepet ikke nevnes eksplisitt i Trondheim kommunes føringer, kan man likevel spore begrepets meningsinnhold i Trondheim kommunes plandokumenter. Eksempelvis står det at kommunen ønsker en sosial infrastruktur som fremmer både gode bomiljø og økt livskvalitet (Trondheim kommune, 2010). For å ha det bra med seg selv, og for å ha best mulige liv, er det viktig å ha et godt sosialt nettverk, og muligheten til å kjenne på positive opplevelser (Conradson, 2016).

5.3.1 Omgivelser og et fint hverdagsliv

Haybron (2011) skriver at dersom man lever på et godt sted, vil det påvirke hvilket liv man ønsker å skape for seg selv. En forutsetning for at man kan forme gode måter å leve på, er at man har gode steder å leve i. Men hva skal til for at et sted er godt å leve? Et element som Haybron (2011) trekker frem her er grønne områder. Mennesker trives mye bedre i grønne områder, og man er derfor nødt til å prioritere dette i byen. I frykt for at byens grønne lunger skal forsvinne i fortettingsprosessen, har Trondheim valgt å prioritere grønne byrom (Trondheim kommune, 2013b). På Lilleby kan man se dette i reguleringsplanene (2014), og intervjuene indikerer at en av grunnene til at folk trives på Lilleby, er fordi det er så grønt og fint. Området oppleves som et spennende grøntområde med mange ulike planter og trær. Kari mener for eksempel at området virker godt gjennomtenkt, og at det finnes mange ulike grønne soner hvor barn kan leke eller voksne kan slappe av.

Lilleby kan bli sett på som et nabolag hvor folk fungerer sammen innenfor et felles område. Her foregår livet til dem som bor der og dem som bruker det i hverdagen. Hvordan man trives i nabolaget, kan påvirke hvordan man velger å leve livet (Gilroy, 2016). Derfor er det viktig at man trives og føler seg tilknyttet til stedet man bor. En av informantene fra intervjuene forteller at det er viktig å få eierskap til gaten sin. Dersom folk har mulighet til å bestemme over stedet man bor, vil man føle seg mer velkommen, og man vil være mer villig til å ta vare på stedet. Her trekker hun Lademoløftet frem som et eksempel, hvor folk har fått mulighet til å ta eierskap til gaten sin ved å kunne plante egne planter. Mulighetene for medvirkning på stedet, gjør at folk får en følelse av autonomi, noe som kan bidra til økt velvære og en positiv opplevelse av stedet (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016). En annen intervjudeltaker styrker dette argumentet og forteller at hennes deltakelse i felleskapet har gjort at hun ikke flytter fra Trondheim fordi hun kjenner på en sterk tilknytning til nabolaget sitt. I politikken har man satt større søkelys på denne tilknytningen. Man ønsker å skape samfunn hvor det er et sosialt felleskap og tillit (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016).

I veilederen for byrom (2012) står det at utformingen av offentlige rom skal være en prosess som fører til identitet, opplevelser og mening. Byrommenes utforming kan nemlig være med å bestemme i hvilken grad man kan leve sosiale og bærekraftige liv (Archater, Nilsen, Fagerli, & Vollan, 2012). Intervjuene viser at de offentlige rommene bidrar til sosialt felleskap og nabolagsfølelse. Den underjordiske garasjen gjør at man skaper uterom som er enkle å bevege seg i. Dette fører til at stadig treffer på nye folk som man etter hvert kjenner igjen og sier hei.

Henrik og Sara, som begge er småbarnsforeldre, forteller at lekeklassene er en «naturlig møteplass for folk i samme livssituasjon som seg selv». Naboer har etter hvert blitt gode venner fordi man møtes her og der. Henrik beskriver dette som en «magisk atmosfære» i nabolaget. Dette sosiale felleskapet som kan oppstå i et nabolag er viktig for søken etter velvære (Atkinson, Fuller, & Painter, 2016)

6.0 Konklusjon

I en verden hvor klimaendringer og urbanisering legger press på byene, er det viktig å planlegge for bærekraftige byer. I et globalt perspektiv lyder FNs bærekraftsmål nummer 11 at vi skal bygge trygge, inkluderende og sterke byer. Ved å fortette byene kan man forhindre spredning av sentrum og legge til rette for mindre utslipp. Men en viktig forutsetning for denne byutviklingen er at innbyggerne har det bra. Et av virkemiddelene for å oppnå dette er å ivareta gode offentlige rom. Offentlige rom er viktige for den menneskelige samhandlingen, mangfoldet og aktiviteten i byen. Til slutt i denne oppgaven skal jeg svare på hvordan Trondheim kommune arbeider for å ivareta byens offentlige rom og hvordan disse oppleves av beboerne. For å gjøre dette referer jeg tilbake til mine to problemstillinger:

- Hvordan beskrives kvalitet i offentlig rom i de planmessige føringene for Lilleby?
- Hvordan oppleves uterommene av de som bor i den kompakte byen?

For å undersøke hvordan kvalitet beskrives i de planmessige føringene for Lilleby har jeg gjennomført en dokumentanalyse. Plandokumentene jeg har undersøkt er blant annet kommuneplanens samfunnsdel og- arealdel, veileder for byrom, byutviklingsstrategi og reguleringsplanene for Lilleby. Alle disse dokumentene ligger til grunn for hvordan de offentlige rommene er blitt utformet på studieområdet.

Det kommunen særlig trekker frem i sine plandokumenter er hvor viktig det er å ivareta byens grønne lunger og offentlige uterom. Fortetting kan gå utover folks private utearealer, og en løsning på dette er skape gode byrom som er lett tilgjengelige. God kvalitet i uterom er inkluderende uterom som tilrettelegges for alle byens innbyggere. Lilleby skal være et attraktivt nærmiljø for hele byen, og ikke bare de som bor der. På denne måten kan man legge til rette for et sosialt bymiljø med stimulerende møter med kjente og ukjente. Ved å tilrettelegge for en by i øyehøyde kan man skape en sosial infrastruktur som fremmer både gode bomiljø og økt livskvalitet. Dette krever imidlertid mye plass, og for å frigjøre denne har Trondheim ført en streng parkeringspolitikk. Når det gjelder Lilleby har parkeringsplassene blitt plassert under bakken. Som et resultat av dette har det blitt frigjort plass til planter, lekeplasser, gressplener, benker og ulike grønne soner som appellerer til folk i ulike livssituasjoner. Mennesker trives best i byrom med variasjon, og ved å inkludere dette i planleggingsprosesser kan man skape en

by av høyere kvalitet. Disse varierte uterommene ønsker kommunen å opprettholde i videreutviklingen av Lilleby.

Man kan ikke bare tenke på den fysiske utformingen av offentlige rom når man planlegger for fremtidens byer. Områdene må ses i sammenheng med menneskene som skal leve der. Et viktig perspektiv gjennom denne oppgaven har derfor vært beboernes opplevelse av de offentlige uterommene på Lilleby. Gjennom en intervjuprosess har jeg fått et innblikk i hvordan uterom oppleves av menneskene som bor i den kompakte byen. Bortsett fra to av deltakerne som syntes at de offentlige rommene er dårlige på grunn av tett bebyggelse og dårlige siktlinjer, tyder undersøkelsen på at Lilleby oppleves som et attraktivt byrom. Nabolaget man bor i, og stedene man bruker, har betydning for hvordan man har det med seg selv. Dersom man har gode steder å leve i, vil man ifølge velvære-tilnærmingen kunne skape gode liv. For mennesker er det for eksempel viktig å ha tilgang på grønne områder. Alle beboerne på Lilleby trekker dette frem som en kvalitet de liker godt med området. Det er et variert tilbud av planter og trær, og muligheter for å selv dyrke gjennom hagelaget.

I tillegg til at intervjudeltakerne liker at det er flere grønne soner, oppleves også området som sosialt imøtekommende, variert og hyggelig. De bilfrie uterommene legger opp til sosiale møter gjennom naturlige møteplasser. Noen forteller at man etter hvert kjenner igjen naboene sine fordi man må gå fra sted til sted, andre møtes på lekeplassen eller på en benk i parken. Etter hvert kjenner man hverandre igjen, og man skaper en nabolagsfølelse. Denne fellesskapsfølelsen er viktig for at intervjudeltakerne trives i området. Dessuten trekkes det frem at dette skaper en form for trygghet, fordi naboene passer på hverandre og omgivelsene sine. Basert på intervjuene kan man si at uterommene på Lilleby stor sett oppleves som uterom av god kvalitet. De tilbyr trygghet, ulike aktiviteter og et variert uttrykk som gjør at folk trives i dem.

6.1 Videre forskning

Denne oppgaven har et begrenset antall intervjudeltakere, så til videre forskning på temaet kan det være aktuelt å ha et bredt utvalg av informanter. Det kunne også vært interessant og sett på flere fortettingsprosjekter både i og utenfor Trondheim. Slik kunne man for eksempel gjort en sammenlikningsstudie for å undersøke hvordan og hvorfor noen områder fungerer bedre enn andre. Til videre forskning kan det også være aktuelt intervju byplanleggere og arkitekter for å få et dypere innblikk i tankene bak et større boligprosjekt. Når man planlegger en by er det

viktig å tilrettelegge for gode uterom. For å gjøre dette må man å inkludere både de sosiale og de fysiske dimensjonene i planleggingsfasen. Ved å undersøke resultatene av en planleggingsprosess i Trondheim, håper jeg at denne oppgaven kan bidra med å se hvordan de sosiale og de fysiske dimensjonene av byen henger sammen. Dette er et viktig perspektiv å ha med seg i fremtidig forskning på byutvikling, og fremtidige planleggingsprosesser. På denne måten kan man forhåpentligvis skape gode offentlige rom for dagens og fremtidens generasjoner.

7.0 Referanser

- Archater, S., Nilsen, T. L., Fagerli, R., & Vollan, V. (2012). *Veileder for byrom*. Trondheim: Trondheim kommune.
- Asdal, K., & Reinertsen, H. (2022). *Hvordan gjøre dokumentanalyse?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Atkinson, S., Fuller, S., & Painter, J. (2016). *Wellbeing and place*. London: Routledge.
- Bergsli, H., Hanssen, G. S., & Sirowy, B. (2019). Byens offentlige rom som demokratiske arenaer. I I. M. Henriksen, & A. Tjora, *Bysamfunn* (ss. 29-40). Oslo: Universitetsforlaget.
- Byplankontoret. (2014, september 35). *Detaljregulering av Lillebyområdet B1-B2*. Hentet fra Trondheim kommune: <https://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20011468>
- Byplankontoret. (2020). *Byutviklingsstrategi for Trondheim*. Trondheim: Trondheim kommune.
- Byplankontoret. (2020). *Planbeskrivelse Lilleby B5, gnr/bnr 415/20, 22 og 24, detaljregulering*. Trondheim: Trondheim kommune.
- Catungal, J. P., & Dowling, R. (2021). Powe, Subjectivity and Ethics in Qualitative Research. I H. Hay, & M. Cope, *Qualitative Research Methods in human geography* (ss. 18-28). Oxford.
- Conradson, D. (2016). Wellbeing: reflections on geographical engagements. I S. Atkinson, S. Fuller, & J. Painter, *Wellbeing and place* (ss. 15-35). Durham: Routledge.
- Cope, M. (2021). Organizing, coding and analyzing qualitative data. I M. Cope, & I. Hay, *Qualitative research methods in human geography* (ss. 355-375). Ontario: Oxford.
- Cope, M., & Hay, I. (2021). Where are we now? Qualitative research in human geography. I M. Cope, & I. Hay, *Qualitative research methods in human geography* (ss. 3-17). Ontario: Oxford.
- Direktoratet for byggkvalitet. (2023, juni 27). *Nye Lilleby i Trondheim*. Hentet fra Direktoratet for byggkvalitet: <https://www.dibk.no/statens-pris-for-byggkvalitet/nominerte-2020/nye-lilleby-trondheim>
- Dunn, K. (2021). Engaging interviews. I L. Hay, & M. Cope, *Qualitative research methods* (ss. 148-186). Oxford university press.
- Evans, J., & Jones, P. (2011). The walking interview: Methodology, mobility and place. *Elsevier*.
- FN-sambandet. (2023, januar februar). *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*. Hentet fra fn.no: <https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/baerekraftige-byer-og-lokalsamfunn>
- Gilroy, R. (2016). Wellbeing and the neighborhood: Promoting choice and independence for all ages. I S. Atkinson, S. Fuller, & J. Painter, *Wellbeing and place* (ss. 73-89). New York: Routledge.
- Hanssen, G. S., & Millstein, M. (2021). Introduksjon: demokratiske byrom? I G. S. Hanssen, & M. Millstein, *Demokratiske byrom* (ss. 13-23). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanssen, G. S., & Saglie, I.-L. (2021). Norsk byromspolitikk. I G. S. Hanssen, & M. Millstein, *Demokratiske byrom* (ss. 77-100). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanssen, G. S., Hofstad, H., Saglie, I.-L., Næss, P., & Røe, P. G. (2018). Hvorfor studere den kompakte byen? I G. S. Hanssen, H. Hofstad, & I.-L. Saglie, *Kompakt byutvikling* (ss. 13-26). Oslo: Universitetsforlaget.

- Haybron, D. M. (2011). Central Park: Nature, context, and human wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 235-254.
- Jacobs, J. (1958). Downtown is for people. *Future Classics*. Hentet fra <https://fortune.com/2011/09/18/downtown-is-for-people-fortune-classic-1958/>: <https://fortune.com/2011/09/18/downtown-is-for-people-fortune-classic-1958/>
- Kartverket. (u.d). *Norgeskart*. Hentet fra Norgeskart.no: <https://www.norgeskart.no/#!/?project=norgeskart&layers=1002&zoom=13&lat=7043034.53&lon=272856.73&drawing=B5zqVo4BGmvZ3tNfY2ba>
- Kommunal- og distriksdepartementet. (2023, oktober 12). Byrom og møteplasser. *regjeringen.no*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan_bygningsloven/planlegging/fagtema/byrom_moeteplasser/id2906302/
- Kommunal- og distriksdepartementet. (2023). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027*. Oslo: regjeringen.no.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019, mai 14). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*. Hentet fra regjeringen: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>
- Lefebvre, H. (1968). Right to the city. I H. Lefebvre, *The Right to the city* (ss. 57-65). The Anarchist Library. Hentet fra <https://theanarchistlibrary.org/library/henri-lefebvre-right-to-the-city.pdf>
- Malt, U., & Tjernshaugen, A. (2022, november 09). *Kvalitativ*. Hentet fra snl: <https://snl.no/kvalitativ>
- Miljøverndepartementet. (2012). *Kommuneplanprosessen - samfunnsdelen - handlingsdelen*. Oslo: Miljøverndepartementet.
- Mitchell, D. (2003). *Right to the city*. New York: The Guilford Press.
- Mitchell, D. (2003). The fight for public space. I D. Mitchell, *Right to the city* (ss. 1-11). London: The Guildford Press.
- Moser, S. (2008, januar 23). Personality: a new positionality. *Royal geographical society*, ss. 383-392.
- Nyelilleby. (u.d). *Historien om Lilleby*. Hentet fra Nye Lilleby: <https://www.nyelilleby.no/om+lilleby/historien.html>
- Plan- og bygningsloven. (2008). §12-7. *Lov om planlegging og byggesaksbehandling*, § 12-7. Lovdata. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_2-4-3#KAPITTEL_2-4-3
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)*. Lovdata.
- Rosvold, K. A. (2020, juni 8). *Lade*. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/Lade>
- Rosvold, K. A. (2020, juni 8). *Lademoen*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/Lademoen>
- Rosvold, K. A. (2021, november 11). *Østbyen (Trondheim)*. Hentet fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/%C3%98stbyen_-_Trondheim
- Rørtveit, H. N., Henriksen, I., & Tjora, A. (2019). Bysamfunnets realiteter og muligheter. I I. Henriksen, & A. Tjora, *Bysamfunn* (ss. 13-27). Oslo: Universitetsforlaget.

- Saglie, I.-L., Hofstad, H., & Hanssen, G. S. (2018). Hvordan studere motstridene hensyn i den kompakte byen? I G. S. Hanssen, H. Hofstad, & I.-L. Saglie, *Kompakt byutvikling* (ss. 26-36). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sirowy, B. (2018). Offentlig rom i en kompakt by. I G. S. Hanssen, H. Hofstad, & I.-L. Saglie, *Kompakt byutvikling* (ss. 193-207). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sirowy, B., & Murphy, M. A. (2021). Byrom og demokrati: mot en operasjonalisering. I G. S. Hanssen, & M. Millstein, *Demokratiske byrom* (ss. 27-42). Oslo: Universitetsforlaget.
- Solvik, F., Falkanger, T., & Reusch, M. (2023, november 1). Plan- og bygningsloven. *Store norske leksikon*.
- Ssb. (2023, september 5). *Sentralisering*. Hentet fra Statistisk setralbyrå: <https://www.ssb.no/befolkning/folketall/artikler/sentralisering>
- Statford, E., & Bradshaw, M. (2021). Rigorous og Trustworthy: Qualitative research Design. I I. Hay, & M. Cope, *Qualitative Research Methods in human geography* (ss. 92-105). Oxford.
- Størseth, L. (2013). *Miljøprogram for detaljreguleringsplan for felt B1 og B2 på Lillebyområdet*. Trondheim: Sweco.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Trondheim kommune. (2010, juni 10). *Kommuneplanens samfunnsdel*. Hentet fra Trondheim kommune: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/11-politikk-og-planer/planer/kommuneplanen/kommuneplanens-samfunnsdel-2009-2020.pdf>
- Trondheim kommune. (2013a). *Krav til uterom - veildedder*. Trondheim: Trondheim kommune.
- Trondheim kommune. (2013b, mars 21). *Planbeskrivelse - kommuneplanens arealdel 2012-2024*. Hentet fra Trondheim kommune: https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-trondheim-2012-2024/3_planbeskrivelse_kpa2012-24_web.pdf
- Trondheim kommune. (2013c, mars 21). *Retningslinjer og bestemmelser - Kommuneplanens arealdel Trondheim 2012-2024*. Hentet fra Trondheim kommune: https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-trondheim-2012-2024/2_bestemmelser_retningslinjer_web_rev.pdf
- Trondheim kommune. (2014, juni). *Plankart over Lillebyområdet B1-B2*. Hentet fra Saksbehandlingsstatus for plansaker, byggesaker og delesaker: <https://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20011471>
- Trondheim kommune. (2021, februar 02). *Byutviklingsstrategi for Trondheim mot 2050*. Hentet fra Fremtids Trondheim: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/framtidstrondheim/byutviklingsstrategi/byutviklingstrategi-for-trondheim-mot-2050>
- Trondheim kommune. (2022, august 17). *Områdesatninger i Trondheim*. Hentet fra Trondheim kommune: <https://www.trondheim.kommune.no/aktuelt/om-kommunen/annet/prosjekter-fra-a-a/omradesatsinger-i-trondheim/>

Trondheim kommune. (u.å). *Hva er en reguleringsplan?* Hentet fra Trondheim kommune: <https://www.trondheim.kommune.no/tema/bygg-kart-og-eiendom/arealplaner/hva-er-en-reguleringsplan/>

Trondheim kommune. (u.å). Saksbehandlingsstatus for plansaker, byggesaker og delsaker. Trondheim, Norge. Hentet fra <https://geoinnsyn.nois.no/Trondheim/#?project=Delesaker&guid=c83565e0-c4b7¶ms=10100000000&layers=1035,1029,8007,8006&zoom=14&lat=7035520.42&lon=571410.83>

Whyte, W. (1980). *The social life of small urban space*. Washington DC.

Aakervik, A.-L. (2019, juli). Du og jeg og Nyhavna. *Trondheim2030*. Hentet fra <https://trondheim2030.no/2019/07/09/du-og-jeg-og-nyhavna/>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

- kan du fortelle litt om deg selv, altså hvem du er og hvor lenge du har bodd i Trondheim?
- hvor bor du nå? Bor du her på Lilleby/Lade?
- kan du si litt om hvordan du bruker dette området? (hva gjør du her, hvor mye er du her, hvorfor/hvorfor ikke?)
- kan du si litt mer om hva du liker med dette området (kvaliteter, positive opplevelser, osv.)
- hva liker du ikke? (hvorfor?, evt. hva savner du)
- hva tenker du i forhold til dette med trygghet, føler du deg trygg her?
- hvem tenker du dette området mest er for? (er alle velkomne? Tilgjengelighet?)
- Hva tenker du om det som skjer i området med utbyggelse?
- Hva tenker du skal til for at dette området blir enda bedre som byrom (offentlig rom) – hvilke forbedringer kunne du ønske?

Vedlegg 2: Kontaktinformasjon til eventuelle deltakere

Hei!

ER DU ENGASJERT I UTVIKLINGEN AV OMRÅDET LILLEBY/LADE? DA VIL JEG SNAKKE MED DEG

Liker du å bevege deg i byrommet på Lilleby, eller skulle du ønske noe var annerledes? Uansett hvordan du bruker og opplever det, ønsker jeg å snakke med deg!

Byrom er de arealene vi beveger og oppholder oss utendørs i byer og tettsteder. Disse påvirker vårt sosiale liv, trivsel, miljø og folkehelse. Trondheim kommune har bestemt at all ny bebyggelse skal ha trivelige møterom og byrom, hvor alle føler seg velkomne. På Lade og Lilleby har det de siste årene kommet flere nye boligprosjekt, og jeg ønsker å undersøke hvordan disse områdene innfrir kravene fra kommunen. Jeg ønsker å undersøke hvordan folk opplever byrommene i sitt nærområdet, og ønsker derfor å snakke med akkurat DEG til min masteroppgave om offentlige uterom.

Dersom dette høres spennende ut, ikke nøl med å ta kontakt med meg dersom du har noen spørsmål eller ønsker å delta.

Telefon: 977 04 741

Epost: ragnhsro@stud.ntnu.no

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Offentlige rom i nybygg”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan offentlige byrom oppleves i nye byggeprosjekter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan Trondheim kommune innfrir kravene om trivelige og møterom og byrom som skal fremme sosiale liv, trivsel, miljø og folkehelse. Gjennom intervju skal jeg undersøke hvordan folk opplever de offentlige rommene på Lade og Lilleby. Dette skal undersøkes ved å intervju folk som bruker daglig bruker disse områdene, til alt fra tur, daglige tjenester og møteplasser. Jeg ønsker å finne ut av hva som fungerer i disse områdene, og eventuelt hva som ikke fungerer, og hvordan utbyggere i fremtiden kan jobbe for best mulig kvalitet i de offentlige rommene. Dette prosjektet er en del av en min master i geografi på NTNU.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for geografi på NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget består av folk som bor i, eller benytter seg av de aktuelle områdene. Personene kan være alt fra tilfeldige forbipasserende, og ildsjeler som er med i FAU, vel, etc. Personene til dette prosjektet finner jeg enten ved å oppsøke folk ute, eller gjennom sosiale medier, eller velforeninger, eller FAU.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet innebærer at du svarer på spørsmål gjennom et intervju som vil vare i ca. 30-60 min. Kun svarene dine samles. Ikke noen personopplysninger. Det vil bli tatt opptak av samtalen gjennom en anonym diktafon som leveres gjennom Nettskjemaet til UIO.

Det er frivillig å delta
Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15.05.2024.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Hilde Nymoen Rørtveit har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Institutt for Geografi* ved Hilde Nymoen Rørtveit, tlf: 73595019, epost: hilde.nymoen.rortveit@ntnu.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Hilde Nymoen Rørtveit
(Forsker/veileder)

Ragnhild Steinnes Romøren

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «offentlige rom i Bybyggprosjekter», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i Intervju
- at Ragnhild Romøren kan gi opplysninger om meg til prosjektet – hvis aktuelt*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

